

laiškai *Lietuviams*

1957

BIRŽELIO MĖN.

JUNE

VOLUME VIII, NO. 6

TURINYS

PASLĖPTAS DIDVYRIS	161
KRISTUS IR ŽMONIJA — J. Vaišnys, S. J.	162
KODĖL AŠ PRARADAU TIKĖJIME? (V) — B. Markaitis, S. J.	165
GYVENIMO PRASMĖS BEIEŠKANT — Dr. J. Prunskis	170
VAKARŲ KULTŪROS KRIZĖ — P. Maldeikis ..	173
ŠEIMYNINIO GYVENIMO RAIDĄ — J. Kidykas, S. J.	176
TĖVAS, MOTINA IR DUKRA — K. Pečkys, S. J.	181
BRONIUS MURINAS	184
KOKIĄ KOLEGIJĄ PASIRINKTI? — A. Kezys, S. J.	185
BALERINA — Kristina Kuliavaitė	189
IŠ FILMŲ PASAULIO — J. Vaišnys, S. J.	191

Šio numerio iliustracijos (išskiriant viršelį) —
dail. Br. Murino. Fotografuota V. Noreikos.

“Laiškai Lietuviams” leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiučio dvimėnesinį. Mėtinės prenumeratos kaina trys doleriai. Atskiras numeris 30 centų.

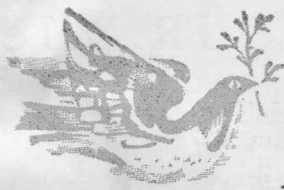
Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J.

Redaktorius Padėjėjas — Bruno Markaitis, S. J.

Administratorius — Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos adresas:
5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.
Telefonas: HEMlock 4-1677.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois. Tel. HEMlock 4-1677. Yearly subscription three dollars. Single copy 30 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Putnam, Conn.

laiškai *Lietuviams*

1957 BIRŽELIO MĖN.
(JUNE)
VOLUME VIII, NO. 6

PASLĖPTAS DIDVYRIS

KARTAIS gali atrodyti, kad šeimoje daugiau garbės susilaukia tėvas, o motinai tenka kuklaus, paslėpto gyvenimo dalia. Pažvelgus į seniausius žmonijos istorijos lapus, galima matyti, kad šita išvada yra teisinga. Senovėje tik vyras buvo vertinamas, o moteris buvo visiškai pamiršta. Bet, keičiantis laikams, keitėsi papročiai, keitėsi žmonių galvosena ir vertybių supratimas. Buvo tinkamai įvertinta kilni moters misija šeimoje ir žmoniyoje. Motina buvo ištraukta iš tamsaus šešėlio ir parodyta pasauliui. Pasaulis jai nusilenkė ir ją pagarbino. Gegužės mėnesį net viena diena jos garbei buvo paskirta. Bet gerbiant ir vertinant motiną, kartais šiek tiek pamiršamas tėvas. Teisingai mes keliame motinos heroiskumą, auginant kūdikius, aukojant jiems daug rūpesčio ir nemigo naktų. Tačiau nereikia užmiršti ir tėvo didvyriškumo, diena iš dienos dirbančio sunkų darbą, kad šeima būtų soti ir laiminga. Jis dirba, atskirtas nuo šeimos džiaugsmo, nuo vaikų čiauškėjimo, kad jie džiaugtųsi, bet jis pats jais retai pasidžiaugti tegali. Žmonija tai supranta ir birželio mėnesį skiria vieną dieną šiam kukliam didvyriui, savo paslėptu darbu teikiančiam šeimai džiaugsmą ir gyvenimą.

KRISTUS IR ŽMONIJA

J. VAIŠNYS, S. J.

NESENIAI teko kalbėti su pašto tarnautoju, kuris džiaugėsi, kad tarnyba pašte jam padėjusi surasti tikrąjį tikėjimą.

— Per mano rankas, — pasakojo paštininkas, — kasdien pereina tūkstančiai laiškų iš įvairių pasaulio kraštų. Štai vieną šių metų popietį sėdžiu prie laiškais apkrauto stalo. Iš antspaudo galėjau matyti, kada ir iš kur jie buvo išsiųsti. Čia buvo laiškų iš Europos ir Azijos, iš Amerikos, Afrikos, Australijos, iš Indijos, Kinijos, iš Sovietų Rusijos. Vokai buvo išmarginti įvairių rašysenų adresais, apklijuoti įvairiaspalviais pašto ženklais, užantspauduoti įvairių valstybių antspaudais. Bet kiekviename antspaude buvo tas pats skaičius — 1957. Tiek daug kartų buvau šį skaičių matęs ir pats rašęs, bet dabar jis mane lyg elektros srovė sukrėtė ir privertė pagalvoti, ką tas skaičius reiškia. 1957. Tiek metų praėjo nuo Kristaus gimimo. Ir nuostabu, kad tai pripažįsta ne tik krikščionys, bet ir žydai, mahometonai, stambeldžiai. Metus nuo Kristaus gimimo skaičiuoja ne tik Jo sekėjai, bet ir tie, kurie Jo nenori pripažinti, kurie prieš Jį kovoja, kurie religiją vadina žmonijos opiumu. Taip, Kristus yra visos žmonijos centras. Apie Jį, lyg apie ašį, sukasi pasaulio gyvenimas. Kiekvienas žmogus, nori ar nenori, Jį turi pripažinti.

Ši mintis paštininkui atvėrė akis ir parodė kelią į tikrąjį tikėjimą.

Kristus yra lyg šiaurės polius, į kurį, kaip magneto adatėlė, krypsta kiekvieno žmogaus širdis. Tik prievarta galima ją kitur nukreipti. Vos

tik sutvertas, bet jau Dievo malonę praradęs žmogus suprato, kad vienintelis jo išganymas yra Kristus, paties Dievo žmonijai žadėtas. Žmogus Jo laukte laukė tūkstančius metų, kaip išdžiūvusi žemė gaidinčio ir gyvybę grąžinančio lietaus. "Rasokite dangūs iš aukštybių ir išlykite mums Išganytoją" — buvo mėgiamiausia žmonijos malda.

Po ilgo, ilgo laukimo Kristus atėjo. Ir ne tuščiomis rankomis Jis atėjo. Į apmirusį, apsiniaukusį pasaulį atnešė gyvybę ir šviesą. "Aš esu pasaulio šviesa... aš esu gyvenimas" — taip Jis pats pasiskelbė žmonėms.

Visi Jo laukė, bet ne visi Jį tokiu pat būdu įsivaizdavo, ne visi tų pačių dovanų iš Jo tikėjosi. Vieni manė, kad Jis bus žemiškas karalius ir įsteigs pasaulinio garso žydų imperiją, kuriai turės pasiduoti visos pasaulio tautos. Kiti tikėjosi, jog Jis padarys tokių stebuklų, kaip kadaise Dievas tyruose: kad mana ir kepti karveliai žmonėms iš dangaus kris tiesiai į burnas, todėl nereikės nei vargti nei dirbti, tik linksintis ir lėbauti. Jie svajėjo, kad Nilo ir Jordano upės pradės tekėti pienu ir vynu. Kiti, gal būt, savo širdyse stengėsi ugdyti nedrąsią mintį, kad gal Kristus panaikins 10 Dievo įsakymų, ir žmogaus prigimčiai tada nebebus jokių varžtų.

Tik nedaugelis žmonių suprato Kristaus atėjimo tikslą. Juk tik nedidelis būrelis Jį pradžioje sekė ir domėjosi Jo mokslu. Svarbiausias ir pagrindinis Kristaus atėjimo tikslas buvo žmonijos atpirkimas, grąžinimas jai gimtąja nuodėme prarastų teisių.

Ar būtina žmonijos išganymui reikėjo, kad pats Dievas ateitų į šį pasaulį ir priimtų žmogišką prigimtį, gimdamas iš žmogaus? Teologai sako, kad taip. Žmonijos negalėjo atpirkti nei Dievas nei žmogus, bet vien tik žmogumi tapęs Dievas. Nors nuodėmę padaro ribotas žmogus, bet ji yra begalinio Dievo įžeidimas, todėl begalinės blogybės veiksmas. Už begalinį blogį galima atsilyginti tik begaliniu gėriu, todėl tai įvykdyti gali tik Dievas, nes žmogus, būdamas ribotas, negali atlikti jokio begalinės vertės veiksmo. Užtat būtina reikėjo, kad už žmogaus nuodėmę atsilygintų Dievas. Tačiau kiekviena nuodėmė yra kokio nors uždrausto malonumo ieškojimas, todėl už ją atsilyginti reikia priešingu veiksmu — kentėjimu. Bet Dievas kentėti negali, todėl Jis turėjo tapti žmogumi. Štai kokia yra įsikūnijimo paslapties prasmė ir Dievo su žmogumi susijungimo tikslas.

Išganymo darbas turėjo būti atliktas, ne tik kenčiant, bet ir nupuolusio žmogaus gyvenimą, daugiau panašų į merdėjimą, pakeičiant tikruoju, prasmingu gyvenimu. Kristus yra ne tik Išganytojas, bet ir mūsų gyvenimo Mokytojas, didžiausias visų laikų reformatorius.

Savo programą Jis paskelbė žmonijai pamoksle nuo kalno. Tiems, kurie laukė, kad Mesijas juos padarys turtingais viso pasaulio valdovais ir despotais, Kristus ramiu, bet galingu balsu nuo kalno kalbėjo: "Palaiminti beturčiai dvasioje, nes jų dangaus karalystė; palaiminti romieji, nes jie pavaldės žemei; palaiminti, kurie liūdi, nes jie bus paguosti; palaiminti, kurie alksta ir trokšta teisybės, nes jie bus pasotinti; palaiminti nesutepotos širdies, nes jie matys Dievą; palaiminti taikieji, nes juos vadins Die-

vo vaikais; palaiminti, kurie persekiojami dėl teisybės, nes jų dangaus karalystė; palaiminti, kai jums piktžodžiauja ir persekioja jus ir meluodami sako visa pikta prieš jus dėl manęs. Džiaukitės ir linksmitės, nes jūsų užmokestis yra gausus danguje" (Mat. 5, 1-12).

Tiems, kurie manė, kad Mesijas juos išlaisvins iš 10 Dievo įsakymų, Kristus kalbėjo: "Nemanykite, kad aš esu atėjęs panaikinti Įstatymo ar Pranašų. Ne panaikinti aš atėjau, bet įvykdyti." Ir čia Kristus paaiškina Naujojo Testamento dvasią, kuri turi būti tobulesnė už Senojo. Jis paskelbia savo mokslą, paremtą meile. "Jūs girdėjote", sako Kristus, "kad seniesiems buvo pasakyta: *neužmuši*, o kas užmuštų, bus smerktinas teisme. Aš gi jums sakau: kurs pyksta ant savo brolio, bus smerktinas teisme. Jūs girdėjote, kad seniesiems buvo pasakyta: *nesvetimoteriausi*. Aš gi sakau jums: kiekvienas, kurs geidulingu žvilgsniu žiūri į moteriškę, jau svetimoteriavo su ja savo širdyje." Toliau Kristus aiškina, kad Senojo Testamente kartais būdavo leidžiama skirtis, bet Jis pasako, kad kiekvienas, kurs palieka savo moterį ir veda kitą — svetimoteriauja, ir kurs kito paliktą veda — taip pat svetimoteriauja. Toliau Jis liepia nekeršyti ir atleisti savo priešams, paskelbdamas heroišką artimo meilės įstatymą, kuria turi pasižymėti visi Jo sekėjai: "Jūs girdėjote, kad buvo sakyta: mylėsi savo artimą ir nekėsi savo priešo. Aš gi sakau jums: mylėkite savo priešus, gera darykite tiems, kurie jūsų nekenčia, ir melskitės už savo persekiotojus bei šmeižėjus." Jis priduria, kad ir dangiškasis Tėvas taip elgiasi, leisdamas patenkėti saulei arba siųsdamas gaivinantį lietų ir tiems, kurie Jį myli, ir

tiems, kurie Jį niekina ir Jo įsakymų neklauso.

Labai smarkiais ir griežtais žodžiais Kristus pasmerkia fariziejų elgesį, kurie save aukština, įsivaizduoja kažin kas esą, o kitus niekina, šmeižia ir apkalba. Jis juos vadina angių veisle, veidmainiais, pabaltintais grabais, pilnais puvėsių ir nešvarumo. "Neteiskite ir nebūsité teisiami", primena Jis savo sekėjams ir išmoko kalbėti "Tėve mūsų", kur yra sakoma: "Atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams". Tai yra Kristaus mokslo esmė, didžioji žmonijos reforma, naujasis meilės įstatymas.

Kristus išmokė žmoniją pažinti gyvenimą ir suprasti, kas yra pasaulis. Savo mokslu Jis mums priminė, kad pasaulis yra tiltas. Tiltas yra tam, kad pereitum į kitą upės pusę, bet ne tam, kad ant jo statytum namus. Pasaulis mums yra brangus, nes juo mes galime pereiti į tikrą gyvenimą, bet būtų didelė klaida, jei kas nors stengtųsi jame statyti pastovią buveinę ir ieškoti pastovios laimės.

Kristaus atžvilgiu abejingų žmonių nėra: arba Jį pripažįsta savo gyvenimo vadu, arba prieš Jį kovoja. Taip buvo, yra ir bus. Vieni Jo laukė, kiti, vos Jam gimus, norėjo nužudyti. Vieni Jam šaukė *Osanna*, kiti prikalė prie kryžiaus. Ir dabar vieni stengiasi Jo mokslu persunkti savo gyvenimą, kiti Jo kratosi ir kojomis mindo.

Jeigu Kristus nebūtų atėjęs, tai ir dabartinis mūsų gyvenimas neturėtų prasmės, nes jis toks trumpas ir dažnai sunkus, o amžinojo gyvenimo durys būtų buvusios amžinai uždarytos. Bet kažin, ar dar būtų įmanomas bet koks gyvenimas šiame pasaulyje, jeigu žmonija nebūtų girdėjusi Kris-

taus mokslo? Kažin ar žmonijos materialinė pažanga ir technikos laimėjimai nebūtų dar labiau vartojami tik patenkinti laukiniam kerštui, žudymui, griovimui? Jeigu žmonijoje nėra Kristaus dvasios, materialinė pažanga netarnauja jos gerovei, bet pražūčiai.

Negalime neigti, kad Kristaus dvasios šiame pasaulyje visai nebūtų. Jos daug yra, ji gyvenime labai jaučiama. Tačiau didelė žmonijos dalis nuo jos yra nutolusi. Daugelį valdo kerštas ir neapykanta, o meilė yra užmiršta.

Kartą į didelę brangenybių krautuvę įėjo jauna mergaitė, norėdama nupirkti kokią nors papuošalą savo draugei gimtadienio progai. Ji paprašė auksinės širdukės. Pardavėjas jai siūlė visokių brangių žiedų, karolių, auskarų, bet auksinės širdukės jis neturėjo. Mergaitė perėjo dar keletą krautuvių ir niekur nerado auksinės širdies. Pagaliau vienoje krautuvėje pardavėjas jai pasakė:

— Žinai ką, mergyte, aukso širdies tu didelėse moderniose krautuvėse nerasi, nes aukso širdys jau yra išėjusios iš mados. Pamėgink užėti į kokią nors mažą senienų krautuvėlę, gal ten ir surasi nuo senų laikų užsilikusią aukso širdį.

Deja, ir mūsų visuomenėje aukso širdys yra išėjusios iš mados. Labai madoje yra šalto akmens širdys. Bet žmonijai reikia aukso širdies. Be josios ji pražus. Kiekvienam žmogui reikia aukso širdies. Jeigu jos neturi, negali būti Kristaus sekėjas. Be aukso širdies negali būti nei laimės nei gyvenimo. Neik į modernias krautuves ir į prabangą blizgančias didmiesčių gatves jos ieškoti — nerasi. Užėik į kokią nors kuklią bažnytelę, kurių modernusis žmogus tik senienų muziejumi laiko, ir kai tavo širdis

— nesvarbu kokio kietumo ji būtų — susidurs su ta širdimi, kuri taip numylėjo pasaulį, kad nesigailėjo net savo gyvybės, tai pajusi, kad ir tavo krūtinėje pradės plakti aukso širdis.

Neapsigauk ir beverčių blizgučių pardavėjui netikėk — aukso širdis nėra išėjusi iš mados. Kristus, žmoni-

jos centras ir širdis, aiškiai pasakė: "Aš jums duodu naują įsakymą — mylėkite vienas kitą." Tai yra naujas, visuomet modernus ir didžiausias įsakymas, tvirčiausias krikščionybės ir visos žmonijos pamatas, tikro gyvenimo ir pastovios laimės laidas.

KODĖL AŠ PRARADAU TIKĖJIMĄ?

BRUNO MARKAITIS, S. J.

V

KIEKVIENO žmogaus nuoširdžiose žodžiuose atsispindi jo įsitikinimai, svajonės, laimėjimai ir nusivylimai. Jis gali apie šiuos dalykus tiesioginiai ir nekalbėti, bet, žiūrėk, vienas stipriau pabrėžtas žodis, energingesnis mostas, staigesnis ir ugingesnis atsiliepimas į tariamai nekaltą problemą rodo, kas iš tikrųjų vyksta žmogaus širdyje, kas jam brangu, skaudu ir svarbu.

Žmogui įprasta susikurti gyvenimo filosofiją, apimančią jo įsitikinimus ir pažiūras. Paprastai ta gyvenimo filosofija remiasi pastovia tiesa, pastoviais dėsniais, už žemę aukštesniais idealais. Gyvenimas liudija, kad yra žmonių, kurie savo mintį, žodį, veiksma derina prie šitos filosofijos. Bet gyvenimas taip pat liudija, kad esama žmonių, kurie elgiasi atvirkščiai: gyvenimo filosofiją derina prie minties, žodžio, veiksmo.

Kiekvienam rodysis suprantama, kad teorija turi būti pritaikyta praktikai, o bendrinis principas — individualiam įvykiui. Bet tiek teorija, tiek principas turi ribas, kurių negalima peržengti. Ir kuo kilnesnė teorija, kuo idealesnis principas, tuo ribų peržen-

gimas mums atrodo svaresniu nusi-kaltimu, o kartais — net savos rūšies šventvagyste. Iš kitos pusės, tiek teorija, tiek principas gyvenimui nebetaikomi, kai nebesiskaitoma su jų diktuojamais reikalavimais ir ribomis. Jei teorija ar principas nestato jokių reikalavimų, nenubrėžia jokių ribų, tai vargu juos galima vadinti principo vardu, vargu juos įmanoma laikyti gyvenimo filosofijos kertiniais akmenimis, nes ir gyvenimo filosofija ir principas remiasi pastovumu ir vertybėmis, kurios nesikeičia, nes jų turinys yra dieviškosios tiesos dalis. Tiek gyvenimo filosofija, tiek principas nustato minčiai ir veiksmui ribas ir tokiu būdu duoda jiems konkrečią formą. Tada žmogus gali spręsti, koks veiksmas yra pagal jo gyvenimo filosofiją, o koks — priešinasi jo principams.

Įsitikinimai ir principai stato žmogui tam tikrus reikalavimus ir, kadangi jie išreiškia nesikeičiantį turinį, neprileidžia kompromiso. Vadina-si, žmogus turi likti ištikimas savo įsitikinimams ir principams net sunkiausiuose atvejuose, o kartais jam tenka net gyvybę už juos paaukoti.

Tėviškės bažnytėlė (akvarelė)

Br. Murinas

Kompromiso įvedimas sugriauna įsitikinimų ir principų pastovumą. Jei kompromisas liečia pačią dalykų esmę, tai apie įsitikinimus ir principus iš viso nebetenka kalbėti. Mes tiesiai ir atvirai sakome, kad žmogus neturi principų, kad jis yra be įsitikinimų. Kitais žodžiais, mes norime išreikšti liūdną faktą, kad žmogus prisitaiko. Čia kaip tik ir pasitaiko proga pakalbėti apie prisitaikymą įsitikinimų srityje. Mūsų dienose jo yra taip daug. Mums jis atrodo nepriimtinas ir smerktinas, nes jis žudo heroizmą. Kur gyvas prisitaikymas, ten nėra vietos didvyriškumui. Mat, kur nėra pastovių principų ir įsitikinimų, ten nėra už ką aukotis, ten nėra už ką kraują lieti.

Pirmiausia, kalbėdami apie prisitaikymą, turime pastebėti, kad tie, kurie, taip sakant, prisitaiko, priklaus

so tai žmonių grupei, kuri visuomenėje yra ne tik negerbiama, bet priešingai — smerkiama. Antrojo pasaulinio karo metu, kai nacizmas okupavo vis naujas šalis ir ieškojo bendradarbių joms administruoti, gimė žodis "kvislingas", nukaltas pagal Norvegijos valstybininko Quisling pavardę, kuris susidėjo su naciais, prisitaikdamas naujų aplinkybių reikalavimams. Kai Norvegija atgavo laisvę, Quisling buvo pasmerktas už savo nepatrijotišką veiklą. Nuo to laiko kvislingo vardas tenka tam, kas prisitaiko svetimos jėgos sukurtai santvarkai, paaukodamas savo tautinius jausmus bei patrijotinius įsitikinimus, ir — užuot dirbęs savo krašto gerovei — nusikreipia prieš savo brolius. Mes iš savo asmeninio patyrimo žinome mažesnių ir didesnių kvislingų. Ne mūsų teisė ir ne mūsų

vieta teisti tuos ir panašius žmones. Ne viskas mums žinoma. Bet jie mums atrodo žmonės be gilesnių principų, be pastovesnių įsitikinimų. Žodžiu, žmonės be stuburkaulio, kuriuos gana lengvai paperka pinigais, patogumas, garbė. Mes jiems neturime pagarbos. Ir savo vaikams jų nestatome pavyzdžiu. Ir sunkioje valandoje jie mums nėra nei drąsų duodanti jėga nei įkvėpimas.

Mums prisimena Vinco Kudirkos gyvenimas. Ir šis laisvės aušroje pasirodęs milžinas mums brangus ne todėl ir ne tada, kai jis buvo lenkuojantis jaunikaitis, garbinąs svetimą kalbą ir svetimą kultūrą, bet kai jis susiprato, grįžo prie savo gimtinio kamieno, iš kurio buvo išaugęs, ir kai jis gražiausias savo dvasios jėgas sudėjo ant bundančios tėvynės aukuro. Mums prisimena ir kiti asmenys, kurie reiškėsi įvairiose gyvenimo srityse. Jų įnašas į mūsų tautos gyvenimą giminėje ir išėivijoje yra didelis ir imponuojantis. Jie mums brangūs dėl to, kad turėjo principus ir įsitikinimus, nepasidavė svetimoms įtakoms ir nepardavė savo vertybių, bet išsaugojo jas ir, kaip šventą turtą, perdavė ateinančioms kartoms. Jie visi mums brangūs, nes jie "neprisitaikė".

Mintimi perėję visas žmogiškojo veiklumo sritis, kuriose vyko ir tebevyksta "prisitaikymo" tragedija, mes sustojame ties dvasios pasauliu religine prasme. Šis pasaulis dėl savo amžinumo turi būtinais remtis pastoviomis vertybėmis ir nesikeičiančiais principais. Todėl čia — kaip tik dėl amžinybės fakto — ištikimybė savo įsitikinimams vaidina labai svarbų vaidmenį. Kitaip religija, kuri jungia dangų ir žemę, žmogų ir Dievą, be pastovios tiesos, vertybės ir įstatymo, pasidaro nebe atramos taškas, nenu-

gaudinama tiesos ir idealo saugotoja bei nesenkąs stiprybės šaltinis, bet bevedė sumedžiąginto žmogaus karikatūra ir įkūnyta nepastovumo iškamša, kurią veikia ir judina kiekvienas mados ir manieros vėjas. Mat, religija, kuri pripažįsta antgamtę, bet neigia tiesos pastovumą ir esminį nekintamumą, yra jau ne religija, tikrąja žodžio prasme, bet tik jos pakaitalas. Todėl tikrai suprastos religijos ribose principo ir įsitikinimų pastovumas yra ne tik sąlyga, bet ir būtinybė.

Kai matome prisitaikymo nusistatymą kitose gyvenimo srityse, mes liūdime dėl žmogaus sumedžiągėjimo, bet kai pastebime šią ydą ir religijoje, ji padvelkia tragedija, sakydama, kad žmogus — net santykiuose su Dievu — yra nebevertas nei pagarbos nei pasitikėjimo.

Prisitaikymas gamtinėse gyvenimo srityse liudija natūralių principų bei įsitikinimų žlugimą. Prisitaikymas religijoje yra ne kas kita, kaip religinių principų išsižadėjimas. Yra visa dalykų eilė, kuri neprileidžia kompromiso. Kitaip žmonės, sėdį kalėjimuose ar koncentracijos stovyklose už savo principus ir įsitikinimus, turėtų būti laikomi arba nepraktiškais svajotojais arba užsispyrusiais kvailiais. Kas beliktų iš tokių šventų žodžių, kaip tiesa, laisvė, demokratiška, patrijotizmas ir lojalumas savo kraštui, kaip bendras gėris, brolybė ir lygybė, jei niekas jų nepašventintų auka, kančia ir krauju? Yra vertybių, kurių negalima perduoti, kaip yra vertybių, kurių negalima nupirkti. Ir nors kartais žmogus, gėriau sakant, jo kūnas ir jo žmogiškasis ribotumas palūžta ir susmunka po nežmoniškų kančių kryžiumi ir ne dvasiniai, bet daugiau fiziniai atsisako kokios nors vertybės, vis dėlto ver-

tybė mums lieka brangi, šventa ir nepaliesta. Ir kuo aukštesnės rūšies vertybė, tuo ji mums brangesnė, ir tuo jos išdavimas mums rodosi didesniu nusikaltimu ir žodžiais sunkiai nusakoma tragedija.

Nepaprastai plačiai paplitęs žmonių sumedžiagėjimas, savaime aišku, neaplenkia nė mūsų, ir retam pavyksta nusikratyti visais jo įtakos padariniais bei subtilumais. Kadangi materializmas, ypač nedvasingas jo garbinimas patogumo ir malonumo forma, yra tiesiausias kelias į prisitaikymą, tai nesunku suprasti, kodėl kiekvienas gali žengti mažą, nors nesąmoningą žingsnelį prisitaikymo kryptimi. Kiekvienas, perdėtai vertinąs medžiagą, yra užtektinai pripratintas nebematyti prisitaikymo pavojų ir prisitaikymo tragiškumo. Nenuostabu, kad prisitaikymas skverbiasi ir į religiją, ypač tuose sluoksniuose ir tuose atvejuose, kuriuose maža idealizmo ir daug materializmo, kuriuose maža dvasingumo ir daug kūniškumo.

Paimkime labai dažną ir labai konkretų šeimos skyrybų atvejį. Nesigilinkime nei į dorinius nei į religinius problemas bruožus. Ne paslaptis, kad daug žmonių pasirinko skyrybas ir, kaip jiems logišką išvadą, naujas vedybas dėl medžiaginių motyvų, k. a., didesnio turto, saugesnės ir pastovesnės ateities. Ne vienam mūsų teko proga pasiklausti ilgų "konferencijų" apie Katalikų Bažnyčios nemodernumą skyrybų atžvilgiu. Tos konferencijos ne kartą skambėjo labai įtikinančiai. Visa nelaimė, kad už skambių žodžių ir iškalbingų sakinių slėpėsi ne principas, ne įsitikinimas, bet savanaudis patogumas. Ne viena moteris, bėgdama nuo sunkaus ir įkyraus darbo fabrike, pasirinko lengvesnę ir priimtinesnę išva-

dą: pasiturintį, nors ir ne savą vyrą. Ne vienas vyras, neprisiversdamas įprasminti savo vienatvės labdaros ar visuomeniniu darbu, nevengė draugystės, kuri nuvedė į priesaikos sulaužymą ir ramios sąžinės mirtį.

Ne šio straipsnio tikslas vertinti skyrybų problemą. Čia mums svarbu tik medžiaginiai motyvai ir nu-dvasėjimas, kurie žmogų apsprendė išsižadėti principų ir įsitikinimų, pasirenkant kompromiso arba prisitaikymo kelią. Ir nors tiek kompromisą, tiek prisitaikymą galima pavadinti tarptautiniu žodžiu, vis tiek jie pasiliks liūdno ir neprasmingo gyvenimo liudininkai. Ir nors net laidotuvių koplyčioje labai brangus karstas skęs nesuskaitomose gėlių puokštėse ir nors net kapinėse virš balzamuoto lavono stovės importuoto marmuro paminklas, — prisitaikiusiųjų gyvenimas nieko neįkvėps. Jie nebuvo herojai, nebuvo milžinai, bet tik nykštukai, neužaugos.

Kitas labai į akis krintąs prisitaikymo atvejis yra žmonių nusistatymas religijos atžvilgiu, pasiimant iš jos tai, kas paranku, naudinga, lengva, ir atmetant tai, kas sunku, kas reikalauja ištvermingos aukos ir kantraus darbo. Kiek kartų mes būsimė girdėję nesibaigiančią priekaištų eilę Bažnyčiai įvairiose religijos srityse. Kiek kartų buvo pasisakyta prieš dogmą, prieš katalikiškos dorovės principus arba prieš įvairius nutarimus, liečiančius ne tiek religijos turinį, kiek drausminius organizacijos bruožus. Kiek kartų — suminint tik keletą po ranka pasitaikiusių atvejų — pasisakoma prieš išpažintį, prieš pasninką, prieš pareigą kas sėkmadienį dalyvauti Šv. Mišiose. Dažnai girdisi stiprūs žodžiai, ir arogantiškas balso tonas liudija įsitikinimą asmenišku neklaidingumu.

Atmetamas pragaro amžinumas. Gir-
 di, Dievas perdaug geras. Tiesa. Bet
 tam žmogui tikrai nerūpi Dievo geru-
 mas, kuris Jam už gera atsilygina
 blogu. Ir pasisakymas prieš išpažin-
 tį liudija ne tiek šio sakramento ne-
 supratimą, kiek užsispyrusį ir aklą
 nenorą pažvelgti į savo gyvenimą ir
 į savo darbus. Pažvelgti rimtai, ob-
 jektyviai ir neatidėliojant. Ir dažnai
 šio žvilgsnio reikia ne tik paties žmo-
 gaus gerovei, bet ir artimo intere-
 sams, kuris kenčia dėl mūsų nuodė-
 mių, ydų ir klaidų. Taip, Dievas gali
 mums atleisti ir be kunigo. Bet ar
 mes Jam nustatysime veikimo ribas?
 Taip, Dievas žino visas mūsų kaltes
 ir silpnybes. Bet ar mes jas žinome?
 Ar šioje nelygioje kovoje Jo pagalbos
 ieškome ir ją naudojames? O kur tie
 visi žodžiai prieš pasninką? Ar jie
 labai dažnai nepatvirtina, kad es-
 me savanaudžiai ir baisiai bijome
 net mažiausios aukos? Kai pradeda-
 me kalbėti apie Mišias, ar ne tuojau
 pasirodo mūsų grubi ignorancija, ku-
 rios gėdytūsi vaikas, gerai išmokęs
 katekizmą? Čia vieta prisiminti mažo
 berniuko norą kuo greičiau tapti su-
 augusiu vyru, nes tada ir jis — užuot
 turėdamas anksčiau keltis ir daly-
 vauti Vaikų Mišiose — galės miego-
 ti iki vidurdienio, o po to tiesiai drož-
 ti į minėjimą arba koncertą — sem-
 tis, taip sakant, dvasinio peno. Jei
 Mišios yra išganymo ir bendros ge-
 rovės auka, tai kiekvienas žodis prieš
 jas liudija stambų nesusipratimą, ne-
 svarbu, ar tas žodis pasigirsta iš bat-
 siuvio, agronomo, ar iš filosofijos
 daktaro burnos.

Prisitaikymas įvairiose gyvenimo
 srityse patvirtina faktą, kad žmogus
 medžiagą vertina daugiau negu dva-
 sią. Prisitaikymas gi religinėje srity-
 je tvirtina dar daugiau, būtent, kad
 žmogus nėra nuoširdus santykiuose

Br. Murinas

Laiveliai (akvar.)

su Dievu. Čia ir yra pats liūdniausias
 religinio "prisitaikymo" momentas:
 žmogaus nenuoširdumas su Dievu.
 Kitiems, žinoma, galima pateikti pa-
 teisinančias priežastis ir psichologi-
 nes prisitaikymo nuotaikas. Tokie da-
 lykai mummyse gali sukelti ir liūdesį
 ir užuojautą. Bet pats žmogus — savo
 sąžinės kapinėse — kai nutyla die-
 nos triukšmas ir prasideda kaltės
 naktis, mato juodą į dangų kylantį
 paminklą, kuris pastatytas žmogui,
 išdavusiam savo Dievą. Pagaliau,
 ko gali žmogus tikėtis iš Dievo, jei
 jis su Dievu nenuoširdus?

Iš kitos pusės, kas nėra nuošir-
 dus su Dievu, tas nėra nuoširdus ir
 su kitais žmonėmis. Ir greičiausiai čia
 glūdi pagrindinė visų nesantaikų,
 kivirčių, pavydų, intrygų ir šmeižtų
 priežastis. Kas nėra nuoširdus Die-
 vui, tas nėra nuoširdus žmogui. Kas
 gailisi aukos savo Sutvėrėjui ir Išga-
 nytojui, tas tikrai gailės aukos savo
 artimui, panašiam į save.

Gyvenimo prasmės beiėškant

DR. JUOZAS PRUNSKIS

KAIP NUOLAT kvėpuodami orą, mes net lyg ir neįuntame jo palaimingo veikimo, taip ir gimę bei išaugę krikėščioniėškos pasaulėžiūros atmosferoje, mes dažnai neįvertiname jos poveikio mums. Geriau tai galime įžvelgti, įsijausdami į tuos patyrimus ir pergyvenimus, kurie būdingi žmonėms, išvaikėščiojusiems daug klystkelių ir pergyvenusiems daug ieėškojimų, besistengiant išspręsti didžiąsias gyvenimo prasmės problemas, kurias jau nuo mažens išspręstas mums teikia katalikybė.

Šiuo klausimu yra labai įdomi prof. John O'Brien veikalų serija apie konvertitus. Vieną kitą iš jų šiuose straipsniuose prisiminsime.

JAV generolo istorija

Antrojo pasaulinio karo metu iškilo amerikiečių generolas James C. Fry. Karui pasibaigus, jis buvo paskvostas darbuotis generaliniame štabe Washingtone, o paskui, brigados generolo laipsniu, jis buvo nusiųstas į Austriją valdyti tą sąjungininkų užimtą kraštą. 1952 m. jis buvo nusiųstas į Korėją vadovauti antrajai pėstininkų divizijai. Savo žygiais jis taip pasižymėjo, kad buvo apdovanotas įvairiais ordinais: Bronzinės Žvaigždės, Nuopelnų Legiono, Purpurinės Širdies, Prancūzų Garbės Legiono ir Karaliėškuoju Italijos ordinu. Kare jis daug visko pergyveno. Vieną epizodą jis taip apraėšo:

— Kartą aėš sutikau priešus su ginklais rankose tik už kokių 50 jardų. Kilo kova, kurios metu jie mirė, o aėš išlikau gyvas. Tokie dalykai turėjo gilos įtakos į mano gyvenimą ir

neiėsvengiamai palenkė mane savo viltis sudėti Dievuje, pasivedant Jo vadovybei ir pagalbai.

Jis tikėjo Dievą, sielos nemirtinumą, nuodėmių atleidimą bei reikalingą gyventi pagal Deėimt Dievo Įsakyimų, bet nepriklausė jokiai religinei bendruomenei. Jis stebėjo savo žmoną ir pats taip apie ją raėšė:

— Aėš pradėjau suvokti, kad Marjorie yra laiminga Bažnyčioje, o aėš buvau nelaimingas — be inkaro ir be jokio aiėškiai nustatyto tikėjimo.

Gyvenime jam teko daug keliauti. Gal didžiausią įtaką jo pasaulėžiūrai padariusi kelionė į Europą 1931 metais. Apie tai jis pats sako:

— Gražiosios senos katedros mane žavėjo, ir mes praleidome daug valandų, jas lankydami.

Jis pradėjo stebėtis katalikybe, kuri įkvėpė tokius didelius darbus. Savo pasisakyme prisipažįsta:

— Aėš negaliu suprasti, kaip kas nors gali mąstyti apie Europos kraštų praeities istoriją, neiėsvengiamai neprieidamas išvados, kad tokia religija turėjo būti paties Dievo įkvėpta, kad ji buvo gairinama nuolatine Jėzaus Kristaus įtaka, perduota Jo mokiniams.

Jis aiėškiai suprato, kad žmonės klaupia tose didingose šventovėse, kurios buvo išaugintos daug šimtmečių prieš protestantizmo gimimą.

— Praslinkus keletai metų, — raėšo generolas Fry, — bebūdamas Philipinuose, aėš vėl pajutau, kad katalikybė tirpdo mano priešingą nusiėstatymą. Čia pamaldūs katalikai lankė bažnyčias, kurios buvo daugiau

kaip 400 metų senumo. Čia buvo seselės ir kunigai, pašventę savo gyvenimą, nešdami tikėjimą į pasaulį. Tie kunigai buvo inteligentiški. Jeigu jie nebūtų jautę reikalo pasišvęsti Bažnyčiai, jie būtų turėję galimybę pasiekti aukštas vietas pasaulyje. Ir mano sąžinė pradėjo kelti mintį: o gal Bažnyčioje yra kažkas daugiau, kaip kad aš iki šiol maniau.

Juo toliau, juo labiau jis jautė traukimą prie Katalikų Bažnyčios:

— Tų patyrimų viršūnė buvo pasiekta, kai aš Jeruzalėje atsilankiau į kalėdines vidurnakčio Mišias. Tai buvo jaudinantis momentas, kurį dar sustiprino mintis, kai aš pradėjau svarstyti, jog istorija tikrai įrodė, kad artimoje kalvoje Kristus buvo nukryžiuotas. Mano sielą persunkė mintis, kad paprasčiausia logika reikalauja priimti išvadą, jog Dievas norėjo, kad viena Jo Bažnyčia egzistuotų ir šimtmečiais mokytų tos tikybos, kurios pats Kristus mokė savo sekėjus.

Tada generolas Fry nusistatė giliau dalykus patyrinti iš pirmųjų šaltinių ir nutarė perskaityti Šv. Raštą nuo pirmojo iki paskutinio puslapio. Bet leiskime jam pačiam pasakotis:

— Būtinai pasistengiau kasdien perskaityti po skyrių iš Šv. Rašto. Kai pasiekiau Naująjį Testamentą, atradau, kad knyga ypatingai įdomi. Kai baigiau skaityti paskutinį skyrių, tuoj atėjo noras vėl pradėti nuo pradžios. Nuo to laiko kai kurias vietas perskaičiau daug kartų, ir kiekvienas skaitymas sustiprino mano nutarimus. Toji knyga nebuvo nei dailioji beletristika nei pasaka. Čia buvo atpasakotas Kristaus gyvenimas žemėje, užrašytas daugelio skirtingų žmonių. Joks laisvas nuo prietarų protas negalėtų jo, sąžiningai vertindamas, nepriimti kaip tiesos.

Generolas dar pergyveno svyravimų ir abejonių laikotarpi, bet vis linkdamas į katalikybę, kol pagaliau 1952 m. tapo Katalikų Bažnyčios narys. Jį pakrikštijo kun. J. J. Morisson Kalėdų dieną, o sutvirtinimą suteikė kard. Spellman. Dabar gen. Fry skelbia, kad jo apsisprendimas tapti kataliku buvo padarytas po ilgų svarstymų. Čia, anot jo paties, daug ką nulėmė Dievas, motina, žmona, kelionė, studijos, stebėjimas ir logiškos išvados. Pasiekęs tikėjimą, generolas tvirtai pasiryžta:

— Aš esu katalikas dabar ir būsiu iki mirties.

Komunistės kelias į katalikybę

Daugelis mūsų jau pamiršo tą nuostabų įvykį, kai Amerikos komunistė Bella V. Dodd tapo katalike. Tai išsilavinusi moteris. Hunter kolegiją ji baigė "cum laude". Kolumbijos universitete gavo politinių mokslų magistrės laipsnį. Niujorko universitete įsigijo teisės doktoratą ir pradėjo tame mieste advokatauti.

Jaunystėje ji augo katalikiškoje aplinkoje. Buvo gimusi Italijoje. Jos močiutės namuose po vakarienės visi drauge kalbėdavo rožančių. Tačiau jos motina, su šeima atsikėlusį į Naująjį Pasaulį, pateko abejingumo atmosferon. Apie Dievą jų šeimoje nebuvo kalbama. Ir Bella Dodd pasiekė tragišką gyvenimo punktą. Ji pati taip savo atsiminimuose rašo:

— Niujorko miestas išleido tūkstančius dolerių mano mokslui. Aš buvau garbės studentė aukštesniojoje mokykloje ir kolegijoje. Aš buvau išrinkta populiariausia mergaite savo klasėje. Paskutiniaisiais metais kolegijoje aš buvau studentių tarybos pirmininkė. Tačiau, sulaukusi 18 metų amžiaus, vieną sekmadienio po-

pietę atsisėdusi prie stalo paėmiau popieriaus lapą ir parašiau antraštę: "Ką aš tikiu". Nuoširdžiai stengiausi atrasti tam klausimui atsakymą, tačiau lapas pasiliko tuščias.

Dėl to ji labai kritiškai atsiliepia apie amerikiečių auklėjimo sistemą:

— Mes visada didžiavomės savo viešosiomis mokyklomis, bet dabar jau suprantame, kad mūsų vaikai yra netekę teisės persiimti tais įsitikinimais, kuriuos mūsų rasės išmintis yra sutelkusi tūkstančiais metų. Būdami vaikai, mes jau esame verčiami patys susidaryti savo pasaulėžiūrą kiekvienu klausimu. Ir rezultatas yra ne minties laisvė, bet beveik visiškas nebuvimas bet kokio tikėjimo. Į tokias nuotaikas komunizmas natūraliai įtilpo. Komunistai atėjo pas mus su savo aiškiai išdirbta filosofija ir mums pasiūlė tikrumą, kuris remiasi tuo, ką mes galime patys matyti, girdėti, paliesti, paragauti ir užuosti.

Ir ji tada nuėjo su raudonaisiais. Dabar apie tai sako:

— Aš buvau taip akla, kad nužudymas penkių milijonų ūkininkų, įvykdytas Sovietų Rusijoje beklasės visuomenės ir planingo ūkio vardu, man tesudarė tik mažą sąžinės timpltelėjimą, o žodis "likvidavo" jau nebereiskė nužudymo tų, kurie nesutiko su partijos vadais, o tik partijos apvalymą.

Tačiau sąžinės kibirkštys pamažu įsiliepsnojo:

— Aš pradėjau gerai nesijausti dėl tų priešingybių tarp komunizmo žodžių ir darbų.

Ją stipriai paveikė linijos kaitaliojimas: kai Rusijai reikėjo gintis nuo vokiečių, ir JAV padėjo, komunistai reiškė daug patriotizmo šiame krašte, tačiau, vos tik karas pasiba-

gė, prancūzų komunistų vado Duclos laiškas vėl ragino Amerikos komunistus grįžti prie revoliucijos ruošimo.

— Aš pradėjau komunizme įžvelgti agresyvumą, dominavimo siekimą, ėmiau regėti, kad komunizmas turi daug blogų savybių, kurios bujoja dabartinėje materialistinėje visuomenėje.

Pagaliau ji įsitikino, kad žmogus ne vien duona gyvena, kad ir tas komunizmo žadamas gerbūvis nėra viskas. Ji sakosi kaskart labiau ėmusi jausti, kad ir ji pati savo paveldėjimo teisę yra pardavusi už "lėkštę lešienės". Ji skaitė Naująjį Testamentą ir pamažu tolo nuo komunizmo.

Kartą nuvykusi į Washingtoną, ji išsikalbėjo su vienu pažįstamu kongreso nariu, atverdama savo vidaus kovas. Jis patarė pasikalbėti su kunigu, pasiūlydamas inteligentišką, išsimokslinusių vysk. F. Sheen. Ji užsuko pas tą rašytoją ir televizijos kalbėtoją. Nė kalbėti daug negalėjo, tik pravirko. Vysk. Sheen leido jai išsiverkti, o paskui nusivedė į Marijos koplyčią, ir čia abudu meldėsi. Vyskupas davė jai rožančių, ir susitarė, kad Dodd vėl jį aplankys.

Jai dar teko pergyventi finansinių sunkumų laikotarpį ir ligą, bet jau ir tomis dienomis ji įstengė rasti ramybę, nuėjusi į bažnyčią arba kalbėdama rožančių. Pagaliau ryžosi tapti katalike. Ji pati taip savo pareiškimą baigia:

— Kelias vedė tiesiai prie krikšto šaltinio, kuris suteikė dvasios revoliuciją ir naują gyvenimą. Šiame gyvenime aš Dievui tarnausiu per visas savo dienas.

Galvokit, kas tikra, jauskit, kas gražu ir norėkit, kas gera; tada surasit kelią į malonų gyvenimą.

Platonas

VAKARŲ KULTŪROS KRIZĖ

P. MALDEIKIS

I. Kultūros krizės problema. II. Kultūros krizės supratimas. III. Atskirų kultūros sričių dezintegracija. IV. Jos įtaka šių laikų žmogui. V. Lauktiniai posūkiai.

I.

TUOJAU po pirmojo didžiojo karo vokiečių filosofas Osvaldas Spengleris pranašavo Vakarų kultūros žlugimą. Analizuodamas kitados pasireiškusias kinų, indų, egiptiečių, graikų ir semito-arabų kultūras ir lygindamas su jomis dabartinę Vakarų kultūrą, jis įrodinėjo, kad kiekviena kultūra, panašiai, kaip ir gyvas organizmas, pergyvena savo kilimo — vaikystės, paauglystės ir jaunystės laikotarpį, savo žydėjimo amžių, savo menkėjimą arba senatvę, kuri pasireiškianti civilizacijos forma, ir pagaliau išsekusi sunyksta, kitaip tariant, miršta. Vakarų kultūra, jo manymu, dabar gyvenanti jau civilizacijos fazę — senatvę. Per kokius 300 metų Vakarų visuomenė su savo kultūra visiškai išsisemsianti ir turėsianti savo vaidmenį užleisti kuriai kitai rasei, lygiai kaip kitos praeities kultūros užleido savo vietą naujoms kultūroms, pasireiškiančioms kitose vietose ir su kitokiais kūrybingumo pradais.

Hipotezė, kad mūsų kultūra turės žlugti ir kad ji jau yra nykimo stadijoje, šiais laikais jau yra priimama skeptiškai. Daug kas mano, kad mūsų kultūros neištiks ankstesniųjų kultūrų likimas jau dėl to, kad dabar, kintant pažangai, yra susidariusi visiškai kitokia padėtis, negu toji, kurią turėjo pergyventi kitos išmirusios kultūros. Gyvenant šių dienų didžiausios pažangos metą ir pasiekus istorijoje negirdėtą gyvenimo lygį,

sunku net prileisti mintį, kad tuo pačiu metu vyktų jau Vakarų kultūros ir Vakarų visuomenės nykimo procesas. Todėl dabar jau nedaug teatsiranda pesimistų, kurie tikėtų artėjančiu visišku Vakarų kultūros žlugimu. Tačiau beveik visi sutinka, kad tam tikra prasme mūsų kultūra yra pereinamojoje stadijoje. Jei nebekalbama apie kultūros žlugimą, tai labai dažnai kalbama apie jos krizę ir ieškoma iš jos išeities.

II.

Krizę paprastai suprantame kaip patekimą į didelius sunkumus, iš kurių išeitis yra tik nauji, leiami apsisprendimai bei posūkiai. Suprantant kultūrą kaip mokslo, meno, socialinio gyvenimo ir šiaip didžiųjų vertybių realizavimo pažangą ir tos pažangos pasiektus rezultatus, jos krize reikia laikyti tos pažangos siekimų bei užsimojimų nepasisėkimą arba iš viso jos patekimą į klaidas ir nusivylimą. Kalbėdami apie kultūros krizę, suprantame, kad šių laikų pažanga eina nevisiškai teisingu keliu, kad jos siekiami tikslai neveda visuomenės į vispusišką gerovę ir kad ji yra priėjusi tą momentą, kada turi persvarstyti savo kelius ir savo pasiektus rezultatus ir iš naujo apsispręsti, kokiomis vertybėmis ji turi toliau remtis ir kokių turi siekti tikslų.

Visi sutinka, kad šių dienų Vakarų kultūra daro tam tikrą ir labai svarbų posūkį, tačiau ne visi tą po-

Br. Murinas

Berniukas (akvarelė)

sūkį vadina krize. Daug kas jį vadiną ne krize, o tik vertybių perkainojimu. Tačiau ir šis terminas rodo ne ką kitą, o tik tai, kad Vakarų kultūra yra pergyvenusi ar dar tik pergyvena tam tikrą nusivylimą, kad ji keičia savo vertybes ir kad ji yra dabar vertybių keitimo pereinamojoje stadijoje. Tačiau labai skiriasi filosofų bei sociologų pažiūros, dėl ko ta krizė vyksta ir kuria kryptimi eina mūsų kultūros posūkis. Materialistinės pasaulėžiūros žmonės aiškina, jog šiais laikais vyksta pakitimas ta linkme, kad nutolstama nuo tradicinių vertybių bei principų ir pereinama prie tiksliaisiais mokslais pagrįstos pasaulėžiūros. Jų supratimu, naujoji kultūros stadija formuojasi ta linkme, kad atsižadama tradicinių, vadinamų dvasinių vertybių, kurios

nebeatitinkančios nei naujausių mokslų pažangos, nei modernių laikų dvasios, nei modernaus žmogaus reikalavimų, o kuriama vis didėjanti materialinė gerovė, pagrįsta naujausiais mokslo, technikos ir socialinės pažangos laimėjimais.

Kitaip kultūros krizę supranta visi tie, kurie greta materialinio pasaulio pripažįsta dar ir dvasinį gyvenimą su dvasinėmis vertybėmis ir principais. Jie taip pat sutinka, kad šių laikų Vakarų kultūra yra stipriai pasukusi materialistine kryptimi, tačiau jie mano, kad kaip tik dėl šio posūkio ji yra įėjusi į neteisingos pažangos kelią, tapo vienašališka ir taip pateko į krizę, iš kurios ji anksčiau ar vėliau turės ieškoti išeities. Jų manymu, Vakarų kultūra yra patekusi į krizę dviem požiūriais: 1) Vakarų kultūra yra tapusi vienašališka ir vienašališkai formuoja žmogų ir 2) ji yra netekusi idėjinės integracijos ir vis labiau tampa pati sau prieštaraujanti. Tokią pažiūrą atstovauja ir šis rašinys.

Vakarų kultūra laikoma vienašališka dėl to, kad ji nesiekia apjungti visų kryptių vertybių ir sukurti jų sintezę, vis daugiau išsižada dvasinių vertybių ir nutolsta nuo pastovųjų principų ir vis labiau vertina tik vienos krypties, būtent, juslines vertybes, tapdama vis labiau empiriška, utilitaristiška, hedonistiška ir materialistiška.

Empiriška ji yra tuo, kad Vakarų žmogus, susižavėjęs empirinio pažinimo efektingumu ir tikslųjų mokslų pažanga, mažai besidomi viskuo, kas empiriniam pažinimui neprieinama. Jame įsigalėjo tikėjimas, kad tik tai yra tikra, kas prieinama jauslėmis, ir kad žmogus negali nieko pažinti, ko jis nepatiria savo jauslėmis.

Šių laikų Vakarų kultūra darosi

vis labiau utilitaristiška tuo, kad šiais laikais labiausiai progresuoja tai ir labiausiai domimasi tuo, kas žmogui praktiškai naudingiausia. Labiausiai progresuoja praktiniai bei pritaikomieji mokslai, o nebesidomima grynai teoretiniu pažinimu. Praktikumui palenkiamas mokslas, menas, žmonių santykiavimas, net ir moralė.

Lygiai Vakarų kultūra kaskart darosi vis labiau hedonistiška, nes moderniojo žmogaus veikimo svarbiausi motyvai yra jauslinio patogumo siekimas ir konkrečių gyvenimo nepatogumų išvengimas. Jauslinio malonumo bei patogumo siekimas, moderniosios technikos vis daugiau tekinamas ir skatinamas, nustelbia jo dvasinio pobūdžio įsipareigojimus ir principus.

Vakarų kultūros empirizmas, utilitarizmas ir hedonizmas sutampa su jos pagrindiniu bruožu — materializmu, kuris yra tapęs nemažos žmonių dalies pasaulėžiūra.

Visos šios tendencijos yra stipriai atstovaujamos beveik visose moderniosios kultūros srityse, ir jų išsigalėjimas daro visą gyvenimą vis labiau vienašališką, nes visur vis labiau išigali jauslinės vertybės ir jusliškai pagrįsti principai, o vis mažiau besiekiamą dvasinių vertybių ir vis mažiau besilaikoma antjuslinių principų. Su tuo vienašališkumu susiduriame mokslų pažangoje, vyraujančiose filosofinėse srovėse, meno kūrybos tendencijose, socialiniame gyvenime, moderniam laisvės kulte, net ir auklėjime.

Antras Vakarų kultūros krizės bruožas yra tas, kad ji yra pasidariusi labai nebevieninga ir dažnai pati sau prieštaraujanti. Ta jos dezintegracija yra kilusi dėl keletos priežasčių: 1) ji yra pasidariusi per daug sudėtinga, ir įvairūs jos ele-

mentai nebesiderina vieni su kitais; pasisavindama iš įvairių kultūrų daug tarp savęs prieštaraujančių elementų, ji nėra jų organiškai apjungusi bei suderinusi į vieningą visumą; dėl to ji yra kiek chaotiškas iš įvairių kultūrų pasisavintų, tačiau nesuvirškintų elementų sinkretizmas; 2) joje vis daugiau išivyrauja kiekybė prieš kokybę; vis daugiau joje ima reikštis tendencija į kiekybinį kolosalizmą be kokybės turinio; 3) jos integracija mažėja, menkėjant kūrybiškumui didžiųjų vertybių srityje; 4) jos vidinį prieštaravimą didina jos neturėjimas bendros idėjos ir bendrų principų, kurie apjungtų ją sudarančius elementus, kad jie kits kitam neprieštarautų.

Nepajėgdama nugalėti kalbamų vidinių sunkumų, Vakarų kultūra yra patekusi į dezintegracijos fazę. Tiesa, pilnos integracijos ji niekada ir nebuvo pasiekusi ir dėl savo sudėtingumo, ji gal niekada negalės vieningai apjungti visų savo elementų, tačiau šių dienų jos dezintegracija yra daug didesnė, negu bet kada buvo anksčiau, ir darosi vis pavojingesnė. Vienos srities kūryba neigiamai veikia kitas sritis, vienos srities pažanga prieštarauja kitų sričių pagrindiniams principams: menas griaua moralę, mokslas kėsina prieš religiją, filosofija nebesutinka su mokslais; asmuo atsiriboja nuo visuomenės; žmogus nebeprapažįsta praeities palikimo, kurio įtakoje jis pats subrendo; didieji išradimai, daromi pagerinti žmogaus gyvenimui, nukreipiami naikinti pačiam žmogui ir kultūrai. Vadinasi, mūsų kultūra yra pasiekusi tą fazę, kurioje jos pažanga daugeliu atžvilgių nebesusiderina. Įvairių sričių tendencijos prieštarauja viena kitai ir skaldo pačią kultūrą iš vidaus.

(Bus daugiau)

PRIE ŠEIMOS ŽIDINIO

J. Kidykas, S. J.

ŠEIMYBINIO GYVENIMO RAIDA

GYDYTOJAMS rūpi ne tik gerai pažinti ligos stovį, bet gerai žinoti ir tai, kaip ji išsivystė. Panašiai reikalinga žinoti, kaip išsivystė šių laikų šeimyninio gyvenimo problemos, nes tik tada galima sėkmingiau jas išspręsti. Tokią šeimyninio gyvenimo raidos studiją atliko prancūzas jėzuitas Tėvas De Lestapis. Jis neapsiribojo tik prancūzų šeima. Plačiai keliauęs, studijavęs įvairių tautų šeimyninius papročius, jis labai vykusiai iškelia bendrus visoms moderniškosioms tautoms bruožus. Ne viskas tinka kiekvienai tautai tame pačiame laipsnyje. Kai kurie moderniškojo gyvenimo reiškiniai vienas tautas palietė labiau, kitas mažiau. Teks mums patiems pagalvoti ir patikrinti, kiek T. De Lestapis iškeliamieji dalykai liečia lietuviškąją šeimą. Bet, atrodo, galima gan drąsiai tvirtinti, kad bent tremtyje ir emigracijoje atsidūrusi lietuviškoji šeima yra patekus į patį visų problemų sūkurį.

Didysis vakarinės civilizacijos posūkis į moderniuosius laikus įvyko su produkcijos mechanizacija bei jos organizacija plačiausiu tautiniu ir tarptautiniu mastu. Mūsų dar kaip idealu tebelaikomo tradicinio, nusi-stovėjusio šeimos gyvenimo formų reikia ieškoti anuose priešindustrialiuose laikuose. Todėl T. De Lestapis

grįžta bent 150 metų į praeitį, į taip vadinamąją buržuazinę visuomenės santvarką, kurioje vyravo labiau pasiturinti ūkininkija, miestų amatininkija, pirkčiai, bajorija. Tų laikų šeimyninį gyvenimą charakterizavo trys bruožai. Šeima buvo didysis produkcijos vienetas, ji buvo gausi, ir tėvas buvo nediskutuojama šeimos galva.

Šeima kaip produkcijos vienetas

Šita tradicinė šeima pati gamino savo drabužius. Ji verpė, audė ir siuvo. Ji didžiavosi savo gaminiais. Ji turėjo ir savo darbo priemones: įrankius ir medžiagas: linus, vilnas, ratelį ir stakles, kaip šiandien turimas automobilis ar radijas. Šeima gamino savo maistą: ir kasdienę juodą duoną, ir švenčių pyragus, ir pieną, ir sviestą, ir sūrį, ir alų ir net vaisius. Visais šitais produktais rūpinosi šeiminkė, padedama vaikų ir samdinių.

Gausi šeima

Daug gimė, daug mirė. Kartais išmirdavo nuo 100 iki 150 vaikų iš tūkstančio. Žmogaus vidurkio amžius skaitėsi 30-35 metai. Šiandien, Prancūzijoje, tas amžius pašokęs vyrams iki 60, moterims iki 67 metų, o Amerikoje dar aukščiau. Įdomu ir tai, jog anais laikais buvo labai gausu ir nevedusiųjų, Vaižgančio aprašytųjų

"Dėdžiū ir Dėdieniū", kurie gyvena visą gyvenimą pas vedusius brolius ir seseris ir padėdavo jiems darbuotis. Didelis buvo skaičius kunigų ir vienuolių. Pvz., septynioliktojo amžiaus Prancūzijoje buvo tik apie 20 milijonų gyventojų, o dvasiškajame luome turėjo net 200,000 asmenų, kai šiandien 45 milijonams beliko tik 45 tūkstančiai.

Kitas tradicinei šeimai charakteringas bruožas buvo stoka profesijų mergaitėms ir moterims. Jos galėjo tik arba ištekėti, arba stoti į vienuolynus, arba likti netekėjusios namie. Moterystės buvo planuojamos luomo plotmėje: ūkininkai tuokėsi su ūkininkaitėmis, pirkliai su pirklių dukromis, bajorai su bajoraitėmis ir t.t. Išimčių pasitaikydavo, bet jos nebuvo giriamos nė mėgiamos.

Tėvas

Tėvo autoritetas šeimoje buvo aukščiausias ir jo klausė visi, tiek jaunikliai, tiek suaugusieji, po jo namų stogu gyvenusieji. Tėvas turėjo visus globoti, ginti, saugoti ir visiems užtikrinti duoną, drabužį ir darbą. Tėvui paprastai priklausė ir žmonos ir vaikų turtas ar, mažiausiai, jis buvo jų turto valdytojas. Nė žmona nė vaikai negalėjo savo turtu naudotis kaip tinkami, tik taip, kaip tėvas norėjo.

Tėvo autoritetas buvo žymus ir namų santvarkoje. Didysis stalo galas, dažniausiai po kryžiumi, buvo tėvo vieta. Jam pirmajam paduodami valgiai ir, tik jam pasiėmus, gauda kiti. Jei vaikai valgė sykiu prie to paties stalo, jiems nevalia buvo kištis į tėvo ir vyresniųjų pokalbius. Kai kuriose tautose tėvas turėjo namuose ir savo atskirą gražesnę kėdę, kuria niekas kitas nesinaudojo. Žodžiu, tėvui buvo reiškiamą ypatingą pa-

garba. Šita tradicinė šeima pasižymėjo savotišku didingumu, orumu, ir ji ikūnijo tam tikrą idealą. Ji rėmėsi pasidavimu Dievo įstatymams, Jo tvarkai, kaip ir Senajame Testamente. Įdomu, kad Kristus nebuvo tos šiaip jau krikščioniškos šeimos centras, nė jos pagrindas. Kristus nėra čia už viską labiau mylimas. Prie jo nebėgama visuose šeimos reikaluose. Čia labai stipriai jaučiama Visagalio S. Testamento Dievo Valdovo ranka, kuriam visi tarnauja ir kurio regimas atstovas yra tėvas. Tokie tai buvo pagrindiniai tradicinės krikščioniškosios šeimos bruožai prieš 150 metų kone visose vakarų Europos tautose. O kaip yra dabar? Kokie yra šių dienų charakteringieji šeimyninio gyvenimo bruožai, po visų ekonominių ir socialinių revoliucijų, gimus didžiajai industrijai, sumechanizavus darbą ir masėms žmonių sugužėjus iš kaimų į miestus?

Bent trys dalykai charakterizuoja šių dienų šeimyninį gyvenimą: stoka integracijos, vaikų sumažėjimas, nepatvarumas.

Integracijos stoka

Daugeliu atvejų ir tėvas ir motina darbuojasi ne namie. Vaikai irgi kone visą dieną leidžia ne namie. Dėl šitokio šeimos išsiskaidymo nukenčia vienybė. Amerikoje ją dar labiau skaldo automobilis, ypač jei jų yra du ar daugiau. Šeima nebesiklįjuoja, bet krinka į šalis.

Sumažėjo vaikučių skaičius

Ne tik kad smarkiai sumažėjo gimimai, bet ir viengungiai nebepasilieka gyventi gimtojoje pastogėje, o eina savais keliais ir yra nepriklausomi nuo jokios šeimos galvos. Gimimų vidurkis daugelyje tautų — du, trys vaikai šeimai, kai pirmiau būda-

Br. Murinas

Ponios portretas (akvarelė)

vo 5-7. Vaikų mirtingumas krito nuo 150 procentų iki 50, kai kur dar daugiau. Tai sudaro naujas problemas vaikų auklėjime. Vaikai yra daug arčiau prie vieno kito amžiumi, negu prieš šimtą metų. Tai reiškia, kad jie nebegali viens kitam tiek padėti ir turėti tokios įtakos, kokios turėjo vyresnieji broliai ir seserys į jaunesniusius.

Dabar ir senukai lieka vieni, ar gyvena savo namuose, ar eina į prieglaudą, į senelių kolonijas. Tai ypač išsigalėjęs paprotys Skandinavijoje, kur randami ištisi senukų kolektyvai.

Šeimos nepatvarumas

Nors ir šiandien dauguma šeimų remiasi moteryste, bet šeima nebėra

tokia patvari, kaip seniau. Į moterystę vis labiau žiūrima, kaip į suardomą ryšį. Iš čia negirdėtai didelis ir vis augęs išsiskyrimų skaičius.

Kas privedė prie šitokio šeimos pasikeitimo?

1. Daugelis iki modernių laikų šeimai priklausiusių uždavinių perėjo į įvairių bendruomenių ir ypač į valstybės rankas: pvz., ekonominė produkcija, socialinė globa ir apsauga, iki tam tikro laipsnio bendrasis auklėjimas, profesionalinis ir net religinis apmokymas.

Prieš šimtą metų ūkininko šeima buvo kone visiškai savarankiška. Ji beveik viską pasigamino, kas jai buvo reikalinga. Ūkininkas valgė savo žemės ir prakaito vaisius. Mašinų sukeltoji revoliucija darbo srityje sutelkė gamyklas, darbininkus ir kapitalus į miestus ir kaimo ūkininkišką bendruomenę pakeitė miesčioniškomis masėmis. Daugeliu atvejų nuosavybė virto anoniminė ir kolektyvi (visos akcijų bendrovės!). Šeimos galvos — tėvo vietą vis labiau užima administraciniai vienetai: komitetai, valdybos, įmonių biznio vedėjai, kad neretai ir patį fabrikantą išstumia. Šeimyninis ūkis nyksta, o įsigali neasmeniška, kapitalistinė įmonė. Miestų gyventojai vis labiau nustelbia kaimą, iš algos gyvenantieji pralenkia nepriklausomuosius ūkininkus ir savarankiškus amatininkus, labiau ir labiau plinta atlyginamasis moterų ir net motinų darbas. Šiuo metu, kai kur viena iš penkių moterų dirba ne namie, kitur net daugiau; iš penkių darbininkių bent viena yra ištekėjusi. Tokiu būdu jau nebe šeima kaip vienetas dirba, uždirba ir viskuo apsirūpina, o vienas, du, ar trys jos nariai. Iš psichologi-

nio-socialinio taško žiūrint, šeima tra-
giškai suskyla į dvi dali: į uždirban-
čiąją ir neuždirbančiąją. Neuždirban-
čiąjai pusei lengvai prilimpa negar-
bingas nenaudingumo požymis. Greit
imama laikyti ją parazitą, kenkėju,
šėimos balastu, kuriuo reikia ko grei-
čiau atsikratyti, nors jis būtų tėvas
ar motina. Šeimoje atsiranda gana
skirtingi centrai, pagal tai, kokiame
darbe kas dirba, kiek uždirba, ar nie-
ko nedirba. Streikų metu nedirbimas
nelaikomas tinginiavimu ir nedory-
be. Tuo tarpu senoji mūsų karta gal-
vojo, kad kiekvienas sveikas, nedir-
bąs žmogus nevertas duonos kąsnio.
Tėvai ima išmėtinėti streikuojantiems
vaikams. Tai veda prie nesusiprati-
mų.

Socialinė globa

Seniau socialinė globa ir apsau-
ga buvo užtikrinama iš tėvų bei pro-
tėvių paveldimu turtu. Buvo šeimos
garbės reikalas turėti gerą pastogę,
prieglaudą, jaukų židinį. Dabar ir tai
jau baigiama išstumti. Šėimos sau-
gumas, jos aprūpinimas jau nebėra
šėfo rankose, nebe nuo jo tai pri-
klauso. Tuo jau rūpinasi apdraudų
kompanijos ar valstybė.

Vis rečiau ir rečiau beslaugomi
namie ligonys, vis rečiau tėvai beiš-
laikomi vaikų senatvėje. Ačiū Dievui,
kad sveikata ar jos atstatymas nebe-
pareina vien tik nuo šėimos išteklių,
kurie neretai buvo ir yra nepakanka-
mi. Gera, kad sveikata šiandien rūpi-
nasi ligoninės, vaikų globa mokyk-
los, dirbtuvių gydytojai ir visokie
darbininkų fondai. Bet visos tos ap-
draudos ir pašalpinės organizacijos
atsiliepia šėimos gyvenimui!

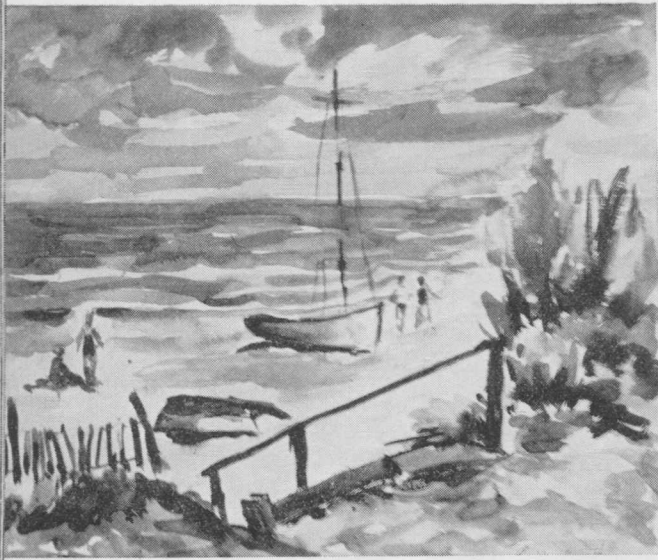
Socialinė šėimos narių būklė ir
jos saugumas nebereina nuo vieno
tėvo uždarbio. Šėimos turtas nebėra
telkiamas ir perleidžiamas iš kartos

į kartą, nebereina net nuo turimų
banke santaupų. Jis pareina nuo "pa-
sidalinimo", t. y. nuo to, kaip pada-
lijamas įmonių uždirbamas pelnas,
kaip jis paskirstomas darbininkams
ir savininkui. Tai turi gerų ir blogų
pusių. Bloga čia yra tai, kad neturin-
tiems atsakomybės jausmo paleng-
vinama, net skatinta skatinama virsti
visuomenės išnaudotojais, kenkėjais,
kad žmogus linksta palikti viskuo rū-
pintis apdraudos draugijoms, organi-
zacijoms ar pačiai valstybei, o pats
nieku nebesirūpina. "Valdžia parū-
pins" — ar tai ne charakteringas šių
dienų posakis?

Pasikeitusi šiandien ir maitinimo-
si problema. Visai kas kita yra val-
gyti šėimoje ir valgyti restorane. Val-
gant šėimoje, susikuria savotiškas
intymumas, užsimezga glaudesni,
šiltesni narių santykiai, kurių jokių
būdu nerasis prie brangiausias val-
giais apkrautų restoranų stalų. 1946
metais iš apklausinėtų 300 šėimų net
14 procentų valgė ne namie. Šian-
dien tas nuošimtis dar didesnis, ypač
Amerikoje. Valgymo sukolektyvini-
mas, surestoraninimas keičia šėimos
papročius ir nuotaikas, jos narių san-
tykius, ir keičia jos nenaudai.

Kokios reikšmės turi čia suminėti
šėimos gyvenimo pasikeitimai tėvo
vaidmeniui?

Pirmiausia, tėvas nebėra šėimos
centras, nė pagrindinis jos išlaikyto-
jas, nė jos apsauga, kaip senovėje.
M. Stoetzel rašo: "Reguliariai paima-
ma alga išvysto šėimos galvoje neat-
sakomingumo, nepajėgumo ir nesau-
gumo sentimentus. Vyras nebegali
laikyti savęs visagaliu žmonos ir vai-
kų valdovu, kaip seniau buvo laiko-
mas. Šėimos pasisėkimas ir nepasi-
sėkimas pilnai nebeprklauso nuo tė-
vo pajėgumo. Tėvas yra paverstas
tartum daiktu, rateliu didžioje fabri-

Br. Murinas

Pajūryje (akvarelė)

kų mašinerijoje. Gan pasyviai jis turi pasiduoti darbo aplinkybėms ir sąlygoms. Jis nebegali visko apskaičiuoti, nebegali susidaryti savo planų ir juos gyvendinti, kaip tinkamas. Jis turi derintis prie kitų, prie darbovietės reikalavimų. Ištikus streikui ar nedarbui, tėvo nuvertinimas ir sumenkinimas dar ryškesnis, ypač jei žmona ir vaikai tebedirba. O kaip dažnai pasitaiko, kad žmona ar kuris vaikų daugiau uždirba už tėvą. Ir kaip turi tėvas jaustis, kai žmona išlaiko ir jį ir vaikus?

Šitokioje būklėje tradiciniai, mūsų gal idealinamieji šeimos santykiai, nuotaikos ir galvosena išgyvena gilią krizę, kuri ypač skaudžiai paliečia tėvo poziciją šeimoje ir jo tradicinį autoritetą. Kai seniau buvo kalbama apie "Jono, Petro, Antano šeimą", šiandien tai jau rečiau besakoma. Šiandien į šeimas žiūrima nebe tiek iš asmeniško taško, kiek iš ekonominio.

Apmokymo uždavinys

Šeima jau nebėra viską žinanti. Įvyko seniau nė pagalvot neįmanomas dalykas — mokymas atskirtas nuo auklėjimo! Mokykla ir mokytojas dabar duoda vaikams žmogiškojo elgesio, socialines ir net dorovines normas, technikos ir mokslų žinias, kurias priaugantysis jaunimas pasisavina, kaip savo gyvenimo būtinybes. Tėvui, atrodo, nebe daug kas liko čia daryti. Ir vėl nukenčia jo orumas ir autoritetas vaiko akyse.

Dovydas prieš Galijotą

Gal dar prisimename Sen. Testamento istoriją, kaip dar nesubrendęs berniukas Dovydas išėjo kautis su filistinų milžinu, nuo kojų iki galvos viršio apsišarvavusiu ir apsiginklavusiu plienu, kai jis pats vilkėjo palaidinuke ir ginklo vietoje atsinešė kilpinę ir akmenuką? Ar ne panašioje Dovydo būklėje yra atsidūrusi šių dienų šeima, ypač jos tėvas? Dabartinę šeimos evoliuciją atžymi trys žodžiai: disintegracija, nepatvarumas ir nesaugumas. Tai labai negatyvu. Moderniškosios visuomenės akyse šeima stovi apiplėšta, netekusi savo tradicinių uždavinių, tartum nuginkluota ir apnuoginta, o valstybė, kaip koks Galijotas, viską suėmusi į savo rankas. Ji užtikrina šeimai darbą, saugumą, dalį tautos pajamų, sveikatingumą, profesinį išsilavinimą, išmokslinimą, gyvenimo orientaciją ir pagaliau net pensiją. Valstybė ir visokios kompanijos, atrodo, perėmusios Dievo Apvaizdos darbą. Ar begali nykštukas - šeima atsilaikyti prieš tą milžiną - Galijotą? Kokios belieka šeimos gyvenimo perspektyvos ateičiai? Štai opus klausimas, į kurį bandysime atsakyti kitą kartą.

TĖVAS, MOTINA IR DUKRA

K. PEČKYS, S. J.

NUO TINKAMO vaikų auklėjimo šeimoje priklauso jų laiminga ateitis. Negalima berniukų ir mergaičių auklėti, vartojant tuos pačius metodus, nes jų psichologiniai skirtumai yra labai dideli. Mergaitė yra paprastai jautresnė, todėl ir į jos auklėjimą reikia kreipti ypatingą dėmesį. Mergaitėi turi labai daug įtakos šeimoje tėvas ir motina. Šiame straipsnyje duosime kelias pastabas apie mergaitės santykius su tėvu ir su motina.

Tėvas ir dukra

Vienas tėvas kartą pasakė: "Rūpestį dukra palieku savo žmonai. Jos abi moterys, todėl greičiau susitars ir susitvarkys." Tokia tėvo laikysena yra suprantama. Motinos ir dukters prigimties bendrumas suteikia motinai daugiau galios įsiskverbti į mergaitės gyvenimą. Motinos sprendimai ir jų motyvai mergaitei bus labiau suprantami. Tačiau ir tėvas negali būti visiškai svetimas dukters auklėjime. Tėvas turi daug daugiau įtakos dukters vidiniam gyvenimui negu jis pats mano.

Šia proga bus naudinga prisiminti pavyzdį iš Kristaus gyvenimo, kai Jis pagydo Jajiro dukterį. Jajiras, pamatęs Kristų tarp žmonių, puolė Jam po kojų ir maldavo: "Mano duktė marinama; ateik, padėk ant jos ranką, kad pagytų ir būtų gyva." Kristus paguodžia tėvą tardamas: "Nebijok, tik tikėk". Atėjęs į Jajiro namus ir pamatęs verkiančius žmones, Kristus juos suramina: "Mergaitė nemi-

rė, tik miega". Jis įeina į mergaitės kambarį, paima ją už rankos ir taria: "Mergaite, sakau tau, kelkis!" Ir mergaitė atsikėlė.

Čia atvaizduotas įvykis, kai tėvas savo dukrą laikė mirusia, bet Kristus pasakė, kad ji tik mieganti. Kaip kiekvienas Kristus stebuklas, taip ir šis turi savo pedagoginę prasmę. Pasitaiko visa eilė beaugančio gyvenimo momentų, kur įvyksta ne tik fiziniai, bet ir moraliniai žmogaus pasikeitimai. Šiuose pasikeitimuose, kai jaunystės audros parbloškia beaugantį žmogų, tėvo mylimą dukrą, reikia rasti paguodžiančią mintį: mergaitė nemirė, bet miega. Tėvo pareiga surasti galia apdovanotą žmogų, kuris ją paimtų už rankos ir pasakytų: "Mergaite, sakau tau, kelkis!" Dvasinę gyvybę gali grąžinti tik Dievas, bet yra visa eilė vertybių, kur ir žmonės vaidina lemiamą vaidmenį.

Šeimoje dukra turi išsiugdyti ne tik moteriškumo, bet ir vyriškumo idealą. Motina yra atsakinga už moteriškumo idealo išvystymą, o tėvas yra atsakingas už gražaus vyriškumo idealą. Šeimoje dukra turi nuolat matyti žmoniško vyriškumo ir vyriško žmoniškumo paveikslą. Ši sritis davė ir Freudui įvairių originalių minčių. Jo mintimis yra persotinta mūsų laikų literatūra apie šeimą. Bet mums reikėtų papildyti tai, ko jo mintims trūksta. Reikėtų daugiau iškelti ir pabrėžti žmogaus dvasinį vyriškumo momentą, kur tėvas daugiau pasireiškia savo aukštesniojo gyvenimo

viršūnėje kaip vyras. Reikėtų pabrėžti dvasios ir širdies vyriškumą, toliau proto ir valios vyriškumą, kuris tėvų charakterizuoja šeimoje ir už šeimos. Reikėtų daugiau iškelti subrendusia atsakomybe nušviestą vyriškumą, kuriuo tėvas pajėgia pernešti šeimos materialines ir dvasines negeroves. Tėvas, kuris šitokiose aplinkybėse moka pasirodyti subrendęs vyras, gali palikti savo dukrai neišdildomą įspūdį. Ir vėliau, kai ji rinksis savo gyvenimo draugą, tėvo sukurtas vyriškumo idealas gali suvaidinti dukters gyvenime lemiantį vaidmenį. Tai yra didelė tėvo atsakomybė prieš augančią dukrą.

Tėvas turi taip elgtis, kad nesugriautų savo autoriteto dukters akivaizdoje. Autoriteto kultūra yra sunkus amatas. Visi tai žino, deja, ne visi supranta, kaip vyriško charakterio apvaldymas ir autoriteto sukūrimas palieka aiškius pėdsakus dukters gyvenime. Kažkas yra pasakęs, kad mergaitė, kuri nemokėjo klausyti savo tėvo, nesugebės klausyti nė savo būsimo vyro. Be abejo, mes matome didelį socialinį santykių skirtumą tarp tėvo ir dukros, tarp vyro ir žmonos. Autoriteto ir paklusnumo santykis abiejuose atsitikimuose yra skirtingas. Tačiau autoriteto atžvilgiu ryšys gali būti vientisas tarp šeimos, kur dukra auga, ir šeimos, kur dukra bus savo vyro žmona. Pirmasis vyriško autoriteto įspūdis gali atsiliepti į dukros būsimosios šeimos gyvenimą.

Šeimoje reikėtų ypatingą dėmesį kreipti į ryšį tarp žmogaus socialumo ir autoriteto. Galima sakyti, kad autoritetas auga, augant žmogaus socialumui. Nesocialūs žmonės, kurie daugiau yra atsiskyrėliai negu kitų gyvenimo bendrininkai, arba visai neturi autoriteto arba, jeigu jį pasiekia, tai nueina prie jo piktnaudojimo

ir išsigimimo. Nesocialūs žmonės, kurie nemėgsta bendravimo su kitais, jeigu yra žemesnėje padėtyje, išgyvena daugiausia sunkenybių esamų autoritetų atžvilgiu.

Dukteriai šeimoje gal mažiau sunkenybių su autoritetais yra dėl to, kad ji yra socialesnė negu berniukas. Tačiau brendimo laikotarpyje ir mergaitės ir berniukai išgyvena autoriteto krizes, nes jie pergyvena ir socialumo krizę. Todėl šeimoje yra labai svarbi tėvo pareiga diriguoti autoritetą socialumo kryptimi. Jei autoritetas užmuša žmogaus socialumą, jis paneigia pats save. Autoritetas turi iškelti virš paprastos disciplinos sąvokos. Autoritetas yra šeimos socialumo jungtis.

Motina ir dukra

Kartą Kristus susitiko neramią motiną, kuriai rūpėjo dukters gerovė. Tai buvo Tyro ir Sidono apylinkėse. Prie Viešpaties priėjo pagonė moteris, kurios duktė buvo piktosios dvasios apsėsta. Tai liūdniausias atsitikimas motinos gyvenime. Bet Kristus jai pasakė: "Duok pirma vaikams pasisotinti, nes nebūtų gera imti vaikų duoną ir mesti šunims". Tai pagrindinė tiesa vaikų auklėjime šeimoje. Tai motinai sąžinė neišmetinėjo, vaikų duona nebuvo atiduota šunims. Motina grįžta į namus. Piktosios dvasia nuo dukters buvo atsitraukusi. Pirmą kartą po ilgų nemigo naktų motina išlieja džiaugsmo ašaras ant savo dukters krūtinės.

Atrodo, kad šiame paveiksle reikėtų padaryti pagrindinę išvadą apie auklėjimą ir globą: dukra šeimoje turi būti taip fiziniai ir dvasiniai pasotinti, kad pikto dvasia neturėtų prasmės joje gyventi. Kristus lyg ir pramatė šunelio siluetą moderniosios

šėimos gyvenime... Prie šėimos duonos vaikas yra pilnateisis narys. Šunelio vieta yra duonos trupinio dalelėje. Taip motina visoje šėimyninės duonos istorijoje kuria dukters likimą. Motiną jungia su dukra motiniškumas bei moteriškosios prigimties bendrumas, kuris jai suteikia galią įsiskverbti į dukros sielą. Dukters akivaizdoje motina randa moteriškumo tęsinį. Ji gali matyti save kaip Pirmąją Moterį dukters gyvenime.

Jeigu motina yra atviros dvasios žmogus, palinkės, kad dukra būtų daugiau negu motinos moteriškumo paveldėtoja. Dukra paveldi daug moteriškumo iš motinos, tačiau reikia sutikti, kad be paveldėto moteriškumo jau vystosi skirtingas moteriškumas dukroje. Žmogaus asmuo istorijoje yra vienkartinis, antrą kartą jis nepasikartoja. Ir dukros asmenybė išaugs skirtinga nuo motinos, nors ji daugiau ar mažiau bus motinos moteriškumo tęsinys. Iš čia kyla daug nesusipratimų tarp motinos ir dukros. Todėl reikia matyti ribą, kur susijungia visu savo turiniu motinos ir dukros moteriškumas ir kur jis pradeda skirtis.

Motina stovi dukters akivaizdoje su visu savo mergaitės ir motinos gyvenimu. Ji taip pat buvo mergaitė savo laiku. Mergaitės, moters, motinos kryžkeliuose ji tapo tuo, kuo šiandien yra šėimoje. Ir dukros auklėjime motina gali dažnai pavartoti savo asmenišką mergaitės ir dukros paveikslą. Ji gali pradėti aiškinti savo dukrai įvairius patarimus sakiniu: "Kai aš buvau jauna..." Taip, tu buvai jauna. Tiek griežtumas, tiek švelnumas, tiek pyktis, tiek viską atleidžianti dvasia gali pasirodyti kaip tolimas motinos jaunystės atspindys.

Dukra šėimoje — tai tavo rūpestis ir tavo džiaugsmas. Atsimink, kad

Br. Murinas

Sodyba (tempera)

moteriškumo vertybės sukūrimas dukroje dar nėra paveldėjimo ar tam tikrų normų bei tradicijų perdavimo reikalas. Kiekvienas istorijos laikotarpis ar net atskiri jaunystės periodai turi savo skirtingą moteriškumo idealą. Kiekvienai motinai dukters subrendime reikės apsispręsti. Reikės rasti išbalansuotą sprendimą tarp motinos mergautinių dienų prisiminimo, kur buvo kuriamas jos moteriškumo paveikslas, ir dukros žydinčios jaunystės, kur jau auga skirtingas moteriškumo paveikslas.

Nors ši mintis yra teisinga, bet kai kurių motinų gal ji nepatenkins. Kas yra tas skirtingas dukros moteriškumas? Tai priklauso nuo įvairių aplinkybių. Imkim kad ir dabartinę lietuvaitę mūsų šėimoje. Reikia manyti, kad jos moteriškumas išaugs kaip derinys tarp amerikietės ir lietuvaitės moters tipo. Motinos mato šį

skirtumą: jų dukros skirtingos ir nuo tikrų lietuvaičių ir nuo amerikiečių.

Paskutiniaisiais metais Amerikoje du psichologai išleido knygą, vardu "Motinos ir dukters". Savo srityje prityrę autoriai, kurie yra surinkę apie motiną ir dukterį daug davinų, patys pripažįsta, kad nė viena tauta neišgyvena tokio didelio pavojaus palikti motinos ir vaiko klausimo neišrišto, kaip Amerika. Motinos ir dukters santykiams tvarkyti jie duoda šį patarimą: *laikyk, mylėk, leisk*. Tai priklausomumo ir savarankiškumo klausimas. Mums reikėtų prisiminti svarbią tiesą, kad priklausomumo ir savarankiškumo idėja nemiršta, jeigu ir keičiasi jų būdai. Ne viena motina gal pasako: "Jau sūnaus nebesuvaldau, tai bent dukrą pasilaikysiu". Gerai, laikyk. Bet gal ir su ja bus panašių sunkenybių. Ir čia kovos nebus išvengta. O kas nori kovoti, turi užimti atitinkamas pozicijas. Tik šeimos be dėsnų ir be

pozicijų galėjo prarasti vairą iš rankų vaiko auklėjime.

Dar norime priminti kartais pasitaikančią motinos ir dukters "sąjungą" prieš tėvą. Kartais motina stoji dukros pusėje prieš tėvą, kartais nori turėti dukrą savo pusėje prieš tėvą. Toks elgesys yra lygiai tiek blogas, kaip būtų bloga, jeigu tėvas ir sūnus arba tėvas ir dukra stotų prieš motiną. Šeimoje negali būti skirtingų grupių ar partijų, turi būti vienintelė stipri ir vieninga grupė, kuri vadinasi *šeima*.

Kristaus pasakojimas apie duonos metimą šunims kiekvienoje šeimoje yra labai įsidėmėtinas. Būtų šeimos nelaimė, jeigu vaikai gautų tik trupinius. Vaikai turi šeimoje pasisotinti ir fiziniai ir dvasiniai. Kas šeimoje gaus tik trupinius, ieškos duonos už šeimos ribų. O duona už šeimos reiškia fatališką žingsnį iš šeimos. Durų slenkstis gali šeimą jungti arba skirti.

BRONIUS MURINAS

Tapytojas, akvarelistas Bronius Murinas baigė Kauno Meno Mokyklos tapybos studiją 1929 metais. Po to trejus metus mokytojavo Kauno aukštesniosiose mokyklose. Meno studijoms pagilinti 1932 m. išvyko į Paryžių, kur įsigijo diplomą. Grįžęs iš užsienio, buvo pakviestas vyr. lektorium į Klaipėdos, o vėliau į Vilniaus Pedagoginį Institutą, kur išbuvo iki 1944 metų. Yra parašęs ir išleidęs kelias pradžios mokyklai pritaikytas knygas.

Lietuvoje priklausė Liet. Dailininkų Sąjungai ir dalyvavo beveik visose jos ruošose parodose. Lietuvoje ir Vokietijoje buvo suruošęs kelias savo individualines meno parodas. Čikagoje dalyvavo lietuvių ir amerikiečių dailininkų grupinėse parodose. Priklauso kelioms amerikiečių dailininkų sąjungoms. Už savo kūrinius parodose yra gavęs tris pirmąsias premijas ir vieną antrąją "All Illinois Society of Fine Arts" ir Maywood Arts Club".

Dailininkas yra impresionistas. Jo kūryboje aiškiai atsispindi Paryžiaus impresionistinės mokyklos dvasia.

JAUNIMO PASLAPTYS

Alg. Kezys, S. J.

KOKIĄ KOLEGIJĄ PASIRINKTI?

TEISINGAI sakoma, kad žmogus gali išmokti ką tik nori, tačiau tik gudrus žino, ko mokytis. Prasidedant mokslo metams, nevienas abiturientų ir jaunų studentų pasijus kryžkelėje. Pasirinkę savo specialybės šaką, jie dar svarstys svarbų klausimą: kur studijuoti? Į kokią kolegiją stoti?

Kad klausimas yra svarbus, nereikia daug įrodinėti. Lietuviškas priežodis sako: "Su kuo sutapsi, toks pats patapsi". Kas supranta auklėjimo reikšmę žmogaus brendimo laikotarpy, ypač jo pažiūroms į gyvenimą formuojantis, tas lengvapėdiškai šito klausimo nesiims spręsti. Mokyklos, kolegijos, universitetai yra idėjų lopšiai. Juose bręsta žmogaus protas, gimsta principai, formuojasi ideologijos. Jeigu mes esame pratę kartoti: "pasakyk man, su kuo draugauji, ir aš pasakysiu, kas esi", lygiai teisingai galėtume tvirtinti: "pasakyk man, kur studijuoji, ir aš pasakysiu, kokių įsitikinimų esi."

Trumpai pasvarstykime katalikiškų kolegijų problemą. Ar katalikas turėtų lankyti katalikų vadovaujamą mokyklą, ar ne? Jeigu turėtų, tai kodėl?

Iš principo galima tvirtinti, kad katalikas turėtų eiti į katalikišką kolegiją. Bet nors tai logiškai skamba, tačiau ne visas gyvenime tvarkosi pagal logiką. Gyvenimas gali pa-

sukti ir neapskaičiuotu keliu. Leiskime tad pasisakyti tiems, kurie šiame klausime turi patyrimo.

Iš studento patirties

Valstybės Sekretoriaus sūnus Avery Dulles, baigęs Harvardo universitetą teisių daktaro laipsniu, neseniai perėjęs į katalikybę ir pernai išventintas kunigu, savo straipsnyje "Katalikai nekatalikiškose mokyklose" išreiškia šiuo klausimu savo nuomonę. Jis rašo: "Paprastai nėra protinga, mano nuomone, versti jaunuolį lankyti katalikišką kolegiją. Jeigu jisai turės jon stoti vien tik verčiamas, jis iš visa to neturės jokios arba visai maža naudos. Bet jeigu jis atvirai pažvelgs į faktus, aš manau, kad nei jis nei jo tėvai neskirs pirmos vietos nekatalikiškai mokyklai."

Svarbiausia priežastis, kodėl katalikai neturėtų lankyti viešųjų kolegijų, sako Dulles, yra pavojus studento tikėjimui ir moralei. Patys profesoriai dažnai nesutinka, kaip aiškinti pačias pagrindines tiesas apie Dievą ir žmogų; neretas yra tikėjimui indiferentiškas, o kiti visiškai ateistai. Nors tikintis studentas pradžioje ir atskirtų pelus nuo grūdų, tačiau ilgainiui klaidingos profesoriaus pažiūros gali lengvai išsiskverbti į jo protą, taip kad nė pats nepajus, kaip

Pirmasis sniegas (akvarelė)

Br. Murinas

jo galvosena ir gyvenimas pasikeis. Girdėdamas, pavyzdžiui, iš anglų kalbos mokytojo, kad poetas Donne tikėjęs rojų tik kaip prietarą, arba iš istorijos pamokos, kad popiežius pasiskelbęs neklaidingu, kad atsigriebtų už savo prarastas žemes, žinoma, netylės ir užprotestuos. Bet ar jis pajėgs su profesoriumi ginčytis? Į vieną jo argumentą profesorius atsakys dešimčia. Ir taip vargšas studentėlis turės prieiti išvados, kad tokiomis progomis geriau tylėti, negu bergždžiai ginčijantis save ir savo tikėjimą išstatyti pajuokai. Dulles sako, kad dauguma tariamų katalikų, su kuriais jis bendravo kolegijoje, ją baigę, buvo jau virtę ateistais.

Aišku, būna išimčių. Žvarbi kolegijos atmosfera kitam visai nekenkia, bet jį dar labiau užgrūdina. Yra dva-

sios stipruolių, kurie supasaulėjusioje aplinkoje bręsta tikėjime. Tačiau šis brendimas, Dulles nuomone, yra labiau negatyvus, būtent, kilęs vien tiktai iš reikalo ginti tikėjimą nuo puolimų, neturint progos jo pozityviai puoselėti ir ugdyti. Pozityvios tikėjimo praktikos, kaip sakramentai, bendros maldos, tikybos studijų rateliai yra būtinos studento dvasios išsivystymui. Negirdėdamas nei žodžio apie antgamtinį gyvenimą, jis rečiau apie jį galvoja, kol nuo jo visiškai atitolsta ir jį pamiršta.

Dulles dar pabrėžia, kad viešose mokyklose katalikas studentas dažnai neturi pakankamai prestižo savo kolegų tarpe. Jo pažįstami katalikai studentai nebuvo savo draugų ypatingai mėgiami. Vieni jų buvo pajuokiami dėl savo katalikiškų įsitiki-

nių, kiti, kad savo religijos nepraktikavo. Tik dideli gabumai gali užtikrinti studentui pripažinimą nekatalikiškoje atmosferoje.

Religiniai kūdikiai

Kai kas turi šiek tiek skirtingesnių nuomonių. Pavyzdžiui, kanauninkas J. D. Conway savo straipsnyje "Jaunimas universitete" pareiškia, kad viešųjų kolegijų auklėjimas nėra tokiam laipsny kenksmingas tikėjimui, kaip kai kam atrodo. Nors viešosios mokyklos aplinka katalikui dažnai nėra palanki ir visais atžvilgiais priimtina, tačiau susipratęs katalikas lengvai gali išvengti rimtesnių pavojų tikėjimui. Tame straipsnyje jis pastebi, kad nemažas skaičius studentų, ir niekeno neraginami, reguliariai atlikinėja religines pareigas, dalyvaudami net neprivalomose pamaldose.

Nekatalikiška mokykla yra kovos laukas, kuriame tikintis jaunuolis gali parodyti savo tikėjimo dvasią ir tapti net to tikėjimo apaštalu. Priešinga religijai atmosfera studentą dažnai paragina nuodugniau pastudijuoti diskutuojamus klausimus, plačiau susipažinti su Bažnyčios mokslo literatūra ir, reikalui esant, pasitarti su kapelionu. Iš čia ir kyla gyvas susidomėjimas religija, ugdąs gilesnį tikėjimą pažinimą ir meilę.

Bet tai tvirtindamas, kan. Conway neužmerkia akių prieš nekatalikiško auklėjimo pavojus. Autorius išskiria vieną jaunuolių grupę, kuriai viešųjų kolegijų auklėjimas gali būti ypatingai pavojingas. Tai taip vadinami religinio subrendimo kūdikiai arba silpnuoliai. Tokių "kūdikių" religinės žinios yra menkesnės negu jų protinio išsilavinimo lygis. Padarę nemažą pažangos mokslo srityje, ti-

kybos pažinime jie prilygsta tik pradžios mokyklos mokiniui. Jų religijos "mokslas" — tai tik keletas maldelių, išmoktų ruošiantis pirmai komunijai, ir keletas neaiškiai aptartų katekizmo atsakymų, užsilikusių atminty iš vaikystės laikų. Jie nėra skaitę jokios rimtesnės religinės knygos, o apie gilinimąsi į religinius klausimus nėra nė kalbos. Šitas apsilaidimas yra priežastis, kad susidaro nenugalima praraja tarp tikybinio ir intelektualinio subrendimo sričių. Religija, neturėdama būtino mokslinio pagrindo, savaime susmulkėja akademiko akyse. Tada religiniai pagrindai susvyruoja, padvelkus kad ir mažiausiam vėjeliui. O jei gu kyla galingesnis vėjas, tikėjimo rūmai bematant griūva.

Viešųjų kolegijų kapelionams yra žymiai mažiau vargo su tais, kurie yra gavę tvirtą religinį auklėjimą namuose ar katalikiškoje mokykloje. Tokie, išstatyti netikėjimo antpuoliams, lengvai atsispiria, dar netgi užsigrūdina. Tačiau religinio gyvenimo kūdikiai, šiai kovai visiškai nepasiruošę, joje dažniausiai žūsta.

Tikėjimo kūdikiai, Conway nuomone, sudaro pagrindinę studento religinio auklėjimo problemą. Norint ją išspręsti, yra būtina pakelti studento religinį išsilavinimą bent iki jo pasiekto intelektualinio lygio. Tokį uždavinį įvykdyti prie vietinių ir dabartinių sąlygų yra gana sunkus reikalas. Viešose kolegijose tikyba negali lenktyniauti su dėstomų dalykų tempu vien dėl to, kad dauguma universitetų neužskaito tikybos mokslo valandų. Newmano klubai stengiasi šią spragą užpildyti. Jie rengia paskaitas, duoda religines instrukcijas, veda tikybos kursus. Tačiau negaudami akademinio pripažinimo,

Br. Murinas

Beverly Shores (akvarelė)

tegalį patraukti tik nedidelį studentų procentą. Kur religija turi pilnas dėstomojo dalyko teises, ten padėtis lengvesnė. Bet tai yra labai retas reiškinys. Nors Newmano klubai ir priklauso nuo studento geros valios ir noro, tačiau jie atlieka didelį uždavinį duodami progos studentui papildyti religines žinias ir iš viso rūpindamiesi kataliko studento moraliniu auklėjimu sekuliaristinėje Amerikos atmosferoje.

Bendrai paėmus, kan. Conway žiūri į katalikų studentų padėtį viešose kolegijose optimistiškomis akimis. Problemų yra, tačiau jos nėra neišsprendžiamos. Universitetas yra svarbi auklėjimo įstaiga. Nė vienas iš jos neišsprendžia tokiam pat stovy, kokiam ją pradėjo. Katalikas, suprantąs pavojus ir žinąs, kaip nuo jų apsiginti, paprastai išsprendžia laimėtoju. Nepakankamai išsilavinęs, silpnos moralės ir neatsakingas dažnai neat-sispiria pagundoms ir suklumpa.

Išvados

Pasvarsčius šiuo klausimu katalikų tėvų, auklėtojų bei veikėjų nuomonės, išryškėja viena bendra išvada: visi pasisako už tai, kad kataliko studento vieta yra katalikiškoje kolegijoje. Iš čia yra kilęs ir šūkis: "Visi katalikai į katalikišką mokyklą"! Jie puikiai žino, kad tik savose mokyklose yra įmanoma duoti jaunuoliui tinkamą religinį išsiauclėjimą ir apsaugoti jo tikėjimą nuo pavojų.

Gal būt, nevienas pasakys, kad ši teorija gražiai skamba, tačiau nėra praktiška. Jeigu katalikai eitų vien į katalikiškas kolegijas, tai aukštesnieji mokslai būtų prieinami tik mažai katalikų saujelei. Reikia pripažinti, kad dabartinėmis Amerikos sąlygomis nėra įmanoma šimtu procentų šį uždavinį realizuoti. Šiuo metu daugiau negu pusė visų Amerikos katalikų studentų mokosi nekatalikiškose mokyklose. Priežastys įvairios: vieni negauna katalikiškose kolegijose norimų kursų, kitiems privačios kolegijos yra perbrangios (finansiniai sunkumai, tur būt, yra svarbiausia priežastis, kodėl lietuviai katalikai vengia katalikiškų universitetų), kiti nepriimami dėl vietų trūkumo ir panašiai. Šios priežastys yra rimtos, ir kol jos nebus pašalintos, tol nebus įmanoma reikalauti, kad katalikai šimtaprocentiniai lankytojų katalikų išlaikomas kolegijas.

Bet šie sunkumai problemos neišsprendžia. Pasculiniai universitetai vis vien sudaro katalikui rimtą klausimą, į kurį jis negali žiūrėti pro pirštus. Ką jis turi daryti? Į tai paprastai atsakoma taip: katalikas, aplinkybių priverstas studijuoti nekatalikiškame universitete, turi įsisąmoninti, kad jis mokosi nepalankioje savo tikėjimui aplinkoje; jis turi suprasti tos aplinkos pavojus ir žinoti, kaip nuo jų ap-

siginti. Newmano klubai ir panašios katalikiškos organizacijos gali jam šiame reikale padėti. Joms jis turi prievolę priklausyti ir jų veikloje aktyviai reikštis.

Katalikiška nuomonė nepateisina tų, kurie studijuoja svetimuose universitetuose be pakankamos priežasties. Jie be reikalo išstato save pavojui, grasinančiam jų dvasiniam brendimui ir dažnai vedančiam prie religinės katastrofos. Tikėjimas yra brangi Dievo dovana, ir kas jo ne-

tenka, tas praranda neatperkama antgamtinį turtą, neišsigyjama už jokių žemiškus pinigus. Kam tikėjimas yra brangus, turi jį saugoti visomis galimomis priemonėmis. Kolegijos ir universitetai yra viena iš tų galimybių, kurioje jauno žmogaus tikėjimas gali bręsti arba žlugti. Todėl katalikas, kuriam leidžia ištekliai ir kuris laisvai gali pasirinkti savo Alma Mater, turi duoti pirmenybę saviems katalikiškiems universitetams ir kolegijoms.

BALERINA

KRISTINA KULIAVAITĖ

VISA SALE, lyg smarkus atogrąžų lietus, prapliumpa audringai ploti. Ploja, ploja ilgai... Ina dar kartą nusilenkia. Meta žvilgsnį į salę. Minios žmonių, matyti tik šviesūs pakelti veidai, lyg daugybė baltųjų dobilų mėnesienoj. Dar kartą ji sulenkia gilų reveransą. Visai išdžiūvusi burna. Dantys kaip kreidiniai. Lūpos neslysta — šypsena sunki, net skauda... Ateina rožės. Už rožių šypsniu perskeltas išsipraktikavusio gėlių įteikėjo veidas. Iškilmingai paduoda ranką, giliai nusilenkia. Ina dar kartą priklaupia, ir susvyruoja uždanga.

Balerina greitai bėga pro besitriūsančius ir įvairiom kryptim besisukinėjančius šokėjus, scenos tvarkytojus, šviesų technikus. Ji skuba savo rūbų kambarin atgauti kvapą.

— Ak, panele Ina, jūs buvote puiki, kaip visuomet. Jūs šokote stebėtinai! — tvirtai abi rankas užnarpilojęs aplink jos rankos riešą, sveikina teatro direktorius, malonus ir simpatiškas.

— Teatre tikėk tik publikai, — galvoja Ina, — o už scenos kuo ma-

žiau į tave kreipia dėmesį, tuo gali būti tikresnė, kad spektaklis pasisekė.

Užtrenkus savo kambarėlio duris, Ina puola į fotelį. Užsimerkia. Drungnu svaiguliu įtampa nurieda sąnariais. Širdis plaka... krūtinėj, ausyse ir net smilkiniuose tie patys tvirti dūžiai, tartum ritmingi katedros varpai. Kojose ji pajunta staigų raumenų truktelėjimą ir virpesį, be jos noro ir valios.

— Jau tuojau galėsiu atsigeriti. Suvilgyti lūpas galiu ir dabar...

Ji apsidairo. Pirma negu spalvos pagauna akis, citrus kvapų mišinys pasiekia sąmonę. Tas pats, amžinai tas pats gėlių kvapas. Kaip pas graborių. Tetrūksta tik žvakių...

Kažkas beldžia į duris. Inai aišku kas...

— O, aš dar nepersirengiau. Prašau, palaukite automobily, stengsiuosi paskubėti.

Ina skubiai nusiauna batukus ir balto vualiaus trumpą pūstą suknią pakeičia tamsiai mėlyna. Dar tik plaukai... Ištraukia segtukus, išnarp-

lioja žvilgantį tinklėlį, ir šviesios bangos krioklio šuoliu nukrinta ant pečių. Nežiūrėdama, rankomis susigrabo ant staliuko šukas ir, išmeigus akis į veidrodį, ima šukuoti... baleriną. Taip, balerina... Šukuojanti ranka sustoja. Tu tik balerina... Ir kur tu skubi? Juk tavo namai čia, kur ir tavo gyvenimas. O tavo gyvenimas scenoje...

Įną pagauna tas pats drungnas įtampos virpesys. Tik dabar jis kyla ir, pasiekęs krūtinės viršūnę, dūžta, bangos greičiu užliedamas ją visą... Atrodo, kad ji vėl scenoje. Muzikos magnetinė jėga, kaip ratas, sukasi, traukdamas ją paskui save svaiginančiu greitumu. Sodri melodija išlinksta, kaip pasaga, ir šokėja lengvai, lyg laumė, nušliuozia vaivorykštės lanku. Ryškūs tonai sutirpsta į ramią lopšinę ir švelniu motinos rankų liūliavimu supa ją lengvai, lengvai, kaip kūdikį. Aukštieji smuikų balsai, lyg galąstuvai, nuastrina žvilgantį ritmo dalgį. Šis veja šokėją, užkabina, ir ji — lieknas, gležnutis žolės lapelis — virpėdama linksta ant jo. Linksta ir perlinksta... Tačiau saldus muzikos aštrumas piausto, o nepadalina. Vienbalsė, šalta ir plieninė ietis pašoka nuo smuiko pirštais neliečiamų stygų, šokėja pakyla, mostelia ir nuolankiu žuvėdros ramumu krinta į paskutinių akordų ir ovacijų maršas...

Šias kelias trumpas minutes ji jautė sukauptą, intensyvią egzistenciją. Ji gyveno tūkstančiuose žiūrovų, ir tūkstantinė minia gyveno ją. Bet kaip visa tai trumpa... labai trumpa. Jie išėjo, lyg atsibudę iš gražaus sapno, į savo namus, į jaukumų šiltą savo artimųjų tarpą, palikę man mano nuovargį ir mane pačią — darbo, nuolatinių pastangų ir žeminančiai monotoniškų praktikų sumą. Ka-

žin ar apsimoka už kelias akimirkas akinančios saulės praleisti dienų dienas blankioje tamsoje?

Labai lėtai Ina nusisega žvilgančius kaklo papuošalus. Nauju gyvumu suspindi mažas auksinis kryželis. Ina pastebi jį, palenkia galvą ir pabučiuoja. Taip, dar tik pradėdama baletu studijas, ji prižadėjo Viešpačiui, kad visada jį nešios ant kaklo. Bet tai tik trupinys jos pažadų ir svajonių. Juk ir pats apsisprendimas tapti šokėja atėjo iš gilaus noro pasiaukoti Jam, pereiti sunkią praktinę grandinę kaip atgailą už visą artistinę pasaulį. Ji troško išėiti į pirmąsias eiles, net į viršūnę, kad josios skaisčius ir atgamtiškai turtingas gyvenimas kalbėtų apie Jį — Dieviškąjį Aktorių, begalinės kantrybės ir meilės įkvėpime įvykdžiusį mūsų atpirkimo Aktą.

Šviesiame veidrodžio atspindyje Ina temato tik mažą auksinį kryželį...

— Viešpatie, bet tai tik svajonės, kurios nevaikščioja kasdienio gyvenimo gatvėmis. Išėjau kaip ginkluotas kareivis į kovą, tačiau tariamame fronte priešą nėra. Niekas čia nestovi, atkišęs bedievybės kalavijo. Galvojau, eisiu mūsų Gerojo Ganytojo pavyzdžiu gelbėti tų, kurie kunigui neprieinami. Šokėjai, šokėjos, artistai — kaip musės sceninio gyvenimo tinkle. Bet į juos kelio nėra. Teatre juos gali pažinti ir įsijausti tiek pat, kiek gali permatyti viešbučio tarnautojus ar kokios nors įstaigos durininkus.

Didžiulis alebastrinis brangaus tepalo indas krenta į kietą blizgantį scenos grindinį ir tirštą, skaidrus jaunystės svajonių aliejus išsilieja nesugrąžinamai...

Ina greitai išbėga, sėda į laukiantį automobilį ir liepia vežti tiesiai į namus. Įbėgus į kambarį, puola

IŠ FILMŲ PASAULIO

Juozas Vaišnys, S. J.

FUNNY FACE

Kažkas pasakė, kad tai yra muzikinis filmas tiems, kurie nemėgsta muzikos. Jame yra muzikos, yra šokių, yra kitokių įvairenybių, bet nedaug turinio. Jis patartinas visiems, kurie nori be rūpesčių praleisti pusantros valandos. Pagrindiniai artistai jau daug kartų ekrane matyti, todėl nereikia nė minėti, kad jų vaidyba gera. Nors Fred Astaire jau sulaukęs 56 metų amžiaus, bet vis dėlto dar šoka kaip jaunuolis. Audrey Hepburn, kurios puikia vaidyba nekartą teko publikai žavėtis, pirmą kartą vaidina muzikiniame filme. Ji moka ne tik gražiai šokti, bet neblogai ir dainuoja.

Bendrai būtų galima pasakyti, kad tai filmas, kokių Amerikoje dažnai pasitaiko: nieko ypatingo nereikia laukti,

motinai ant kaklo, o stambios ašaros, kaip pasvirusios žvakės vaškas, rieda žemyn.

— Na, kas tau, vaikelį? — nuštemba motina tokiu netikėtu mergaitės išsiliejimu.

— Ak, mama, kaip gerai, kad tu čia... kad aš namie... Kaip tu nenorėjai, kad aš mokyčiausi baleto, bet aš vis spyriausi. Pamačiau, kad tu buvai teisi. Mama, aš jau nenoriu būti balerina. Tas gyvenimas scenoje toks beprasmis, taip viskas tuščia... Matau, kad turiu pasirinkti kelią, kuriuo eidama, aiškiau žinočiau, kam aukojuos.

bet yra gera priemonė laikui praleisti. Tačiau mums, lietuviams, čia yra kažkas ypatingo — jame gana svarbus vaidmuo tenka mūsų mielai tautietei Rūtai Kilmonytei. Ji ekrane nuolat rodosi nuo pradžios iki galo. Ne tik lietuvis, bet kiekvienas objektyvus žiūrovas pasakys, kad ji savo vaidmenį atlieka be priekaištų. Reikia tikėtis, kad ši jaunutė lietuvaitė netrukus vaidybos mene iškils dar aukščiau.

Neseniai teko viešėti puošnioje Kilmonių rezidencijoje Los Angeles mieste. Rūta nustebino savo gražia lietuvių kalba. Tikrai jos negalėtum atskirti nuo tremtinės. Tarimas labai tikslus su lengva dzūkų tarmės įtaka. Taip gražiai lietuviškai kalbėti ji išmokusi iš savo tėvelių, bet pasiskundė, kad kartais jai trūksta kai kurių retesnių ir naujesnių lietuviškų žodžių. Sutarėme, kad šią spragą galės užpildyti, skaitydama "Laiškus Lietuviams".

Rūta Kilmonytė buvo priversta pakeisti savo pavardę į Lee, bet gražų ir prasmingą lietuvišką vardą ji būtinai norėjo išlaikyti ir išlaikė. Linkime, kad ši lietuviška Rūta gražiai žaliuotų Hollywoodo kalvose tarp aukštų palmių ir sušvistų ekrane pirmo šviesumo žvaigžde.

THE SPIRIT OF ST. LOUIS

1927 m. per visą pasaulį nuskambėjo sensacija: Charles A. Lindbergh vienmotoriniu lėktuvu perskrido Atlantą, pakilęs Niujorke ir nusileidęs Paryžiuje! Vėliau garsusis lakūnas apie šį įvykį parašė knygą, kuria pasinaudojo

Warner Bros. ir pagamino puikų CinemaScope filmą. Galima sakyti, kad vienintelis šio filmo aktorius yra James Stewart, vaidinąs Lindberghą. Visi kiti asmenys reikalingi tik tam, kad sudarytų atitinkamą filmo foną. Žiūrovo akis beveik visą laiką yra nukreipta tik į drąsųjį lakūną ir jo lėktuvą, pavadintą "Spirit of St. Louis", pakibusį virš Atlanto. Galėtų atrodyti, kad žiūrovams šis filmas nuobodus, bet iš tikrųjų jie sėdi salėje lyg prirakinti prie kėdžių ir kartais net kvėpavimą sulaukę stebi kiekvieną lakūno gestą ir kiekvieną lėktuvo pasisukimą.

Veiksmas praveistas labai įdomiai su gera amerikietiško humoro doze. Filmą rekomenduotinas visiems. Lietuviams jis bus dar įdomus ir dėl to, kad primins Dariaus ir Girėno žygį į Lietuvą. Ir jų skridimas buvo labai panašus, tik pabaiga kitokia. Kai tūkstančiai prancūzų nešė Lindberghą ant rankų Paryžiaus aerodrome, kai milijoninė amerikiečių minia jį sutiko su ovacijomis ir gėlėmis Niujorke, tai tuos du Atlantą perskridusius ir prie Tėvynės slenksčio žuvusius mūsų didvyrius trys milijonai lietuvių sutiko su liūdesio ašaromis akyse.

OEDIPUS REX

Kanadoje suktas filmas, vaizduojąs garsiąją Sofoklio dramą. Dramos turinys žiaurus, tragiškas. Žiauriai jis ir atvaizduotas. Kai kas šis filmas labai patinka. Tur būt, tik dėl rimto turinio. "Legion of Decency" prie įėjimo į šį filmą uždega žalias šviesas net ir vaikams. Bet jeigu vaikas, grįžęs iš teatro, naktį šoks iš miego ir pradės šaukti, tai motinai turės būti labai aiški priežastis.

Kai teatre sėdėdamas žiūri į ekraną, pagalvoji, ar nebūtų gražiau, jeigu užsimerktum. Kai girdi aktorius kalbant, suabejoji, ar nebūtų įdomiau, jeigu pats paskaitytum garsiąją graikų rašytojo Sofoklio dramą. Kai kam visokios baidyklės ar baisenybės yra įdomios, bet kai kas negali to pernešti. Filme nuo pradžios iki galo matai tik baidyklų

rūbais aprengtas kaukoles, klaikiai gestikuojančias ir kalbančias mirties karalystėje.

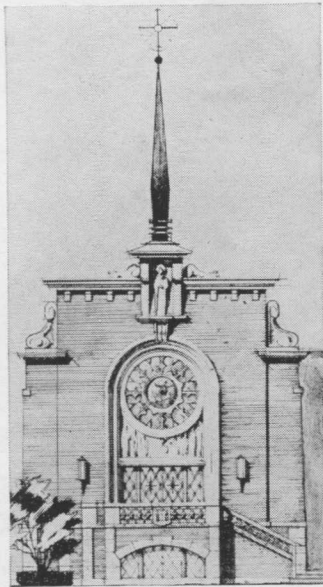
BOY ON A DOLPHIN

20th Century - Fox nesigailėjo milijonų šio filmo gamybai, nes žinojo, kad jie su procentais grįš. Publikai panašūs filmai patinka. Žiūrovus gal daugiausia vilioja žymi italų artistė Sophia Loren. Ji žymi ne tiek savo vaidyba, kiek gamtos dovanomis. Dėl ko šių dovanų neišnaudoti ir nepraturtinti kišenės? Filmų gamintojai tokių progų paprastai nepraleidžia. Tai gali patvirtinti ne tik Sophia Loren, bet ir jos tautietė Gina Lollobrigida, ir amerikietė Marilyn Monroe, ir anglė Jane Mansfield, ir švedė Anita Eckberg.

Filme pasitaiko viena kita scena, kurią išleidus niekas nenukentėtų, bet yra daug ir grožio. Pasakiškos graikų salos spalvotam ekrane ir visuomet įdomus jūros dugnas, kuriame nardo Sophia Loren su Alan Ladd, ieškodami garsios senovės graikų statulos, vaizduojančios berniuką ant delfino, kiekvienam patiks.

HEAVEN KNOWS, MR. ALLISON

Vieni šį filmą kelia į padanges, kaip katalikiško gyvenimo triumfą, o kiti jį vadina pasityčiojimu iš katalikų religijos. Nenorėtume sutikti nei viena nei su kita nuomone. Filmu siužetas labai jautrus ir neišprastas: švelni ir naivi vienuolė su grubiu, nereligingu jūrininku negyvenamoje saloje! Atrodo, kad tai būtų gera reklama tiems, kurie nori pasijuokti iš doros ir religijos, bet filme taip viskas gražiai sutvarkyta, kad niekur neižeidžiama nei dora nei religija. Kai jūrininkas pajunta vienuolei meilę ir pamato, kad ji nėra negalvoja apie vedybas, staiga jos paklausia: "Bet ką mes darysime, jei šis gyvenimas saloje tęsis daugelį metų?"—"Heaven knows, Mr. Allison", ramiai atsako vienuolė.

Tėvų Jėzuitų statomi "Jaunimo Namai" Čikagoje jau yra beveik baigti. Jau yra pradėti statyti ir Jėzuitų gyvenami namai, kuriuose bus graži lietuviško stiliaus koplyčia.

Mūsų organizacijos ir visuomenė šių namų labai laukia ir, kiek gali, jų statybą remia.

Aukas galima siųsti šiuo adresu:

*JESUIT FATHERS,
5541 S. Paulina St.,
Chicago 36, Ill.*

NAUJOS KNYGOS

Kiekvienam yra naudinga įsigyti T. B. Markaičio, S. J. neseniai iš spaudos išėjusią knygą, vardu "Širdies gėlmė", kurioje įdomiu stiliumi yra išnagrinėta daug aktualių mūsų tikėjimo ir gyvenimo klausimų. Kaina \$2.

Įdomi literatūra vaikams!

Sonė Pipiraitė — Tomarienė. SAULĖS VESTUVĖS. Knyga maloni pažiūrėti, įdomi paskaityti. Joje yra 14 puikių pasakų su 14 gražių dail. V. Stančikaitės iliustracijų. Katės, varlės ir paukščiukai, vilkas, lapė ir ožiukai; Kristus vaišės pas vargdienį, krikštamotė, dangaus karalienė, visokie nutikimai danguje ir žemėje — tai šių pasakų temos. Kaina \$2. Galima gauti "L. L." administracijoje ir pas autorę (5126 S. Aberdeen, Chicago 9, Ill.).

Vanda Frankienė. KARALAITĖS GINTARĖS ILGESYS. Dvi įdomios pasakos, parašytos labai gražiu stiliumi, vietomis primenančiu V. Krėvę. Šią knygą skaitydami, mūsų mažieji ne tik išmoks gražios lietuvių kalbos, bet ir gerumo, paklusnumo, darbštumo bei kitų natūralinių dorybių. Knygelėje yra daug puikių dvispalvių iliustracijų, paruoštų sesers Mercedes. Kaina \$1,25. Galima gauti "Sūduvos" leidykloje, 6443 S. Washtenaw Ave., Chicago 29, Ill.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Kun. dr. Juozas Prunskis. MOTINA GAILESTINGOJI. Skaitymai kiekvienai gegužės mėnesio dienai. Viršelyje Fra Angelico iliustracija. Išleido Liet. Knygos Klubas. 118 psl., kaina \$1,30. Skaitymai yra tikrai įdomūs, nes tikėjimo tiesos ir Marijos gyvenimo įvykiai yra išryškinti gražiais pavyzdžiais.

Kan. dr. O. Musumeci. VERKIANTI DIEVO MOTINA SYRAKŪZUOSE. Išvertė M. Pauluskas, MIC. Išleido Marijonų Kongregacija. Tekste yra daug iliustracijų. Kaina \$2. Ši knyga pateikia pirmuosius oficialius pranešimus apie Dievo Motinos atvaizdo atsiradimą Sicilijoje. Ši nuostabų įvykį net keturias dienas galėjo stebėti didelė žmonių minia ir mokslo komisijos nariai.

K. C. Cirtautas. THE REFUGEE. Įžangą parašė Pitirim Sorokin, Harvard universiteto profesorius. Išleido "Meador Publishing Co.", 324 Newbury St., Boston 15, Mass. Kieti viršeliai, 166 psl., kaina \$3. Apie šią knygą yra labai šiltai atsiliepę daugelis Amerikos ir Europos mokslo vyrų. Knyga yra moksliskai parašyta apie tremtinio gyvenimą, žiūrint iš psichologinės pusės.

Kazimieras Barėnas. KARALIŠKA DIENA. Novelės. Išleido Nida, Anglijoje. 254 psl., kaina nepažymėta.

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" 5541 SOUTH PAULINA STREET • CHICAGO 36 • ILLINOIS • U. S. A.

